

S
059-1

Lek.

19

90

DZIESMU SVĒTKI LAIKU LOKOS

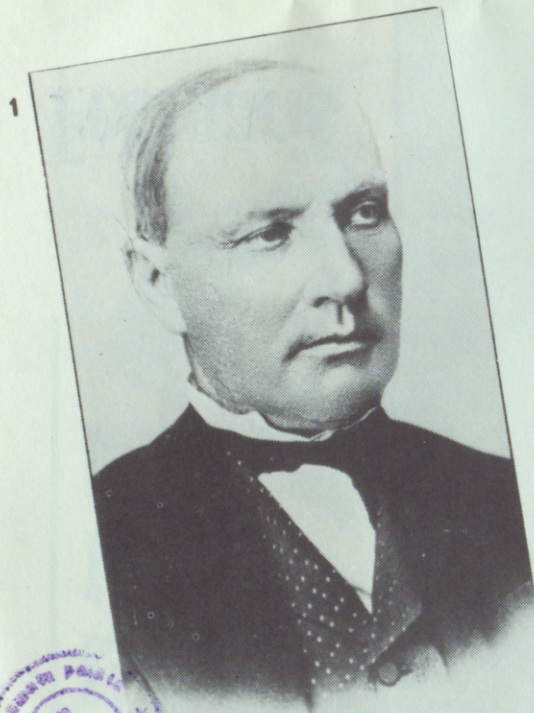

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Janvāris

1990

KAS IR DZIESMU SVĒTKI?

Mūsdienās Baltijā gandrīz vai neiedomājams ir tāds cilvēks, kam kaut reizi mūžā nebūtu bijusi iespēja redzēt un dzirdēt vairāku desmitu tūkstošu dalībnieku kopkori Dziesmu svētkos Rīgā. Ja ne Latvijā, tad Lietuvā, Igaunijā. Apmēros daudzkārt mazāka Dziesmu svētku tradīcija pēckara gados, visām grūtībām spītējot, zaļojusi un latviešu nacionālo dzīvotgribu stimulējusi arī svešatnē.

Skatītājus vienmēr ir pārsteigusi svētku dalībnieku pilgtā dažādība: meitenes un zēni, sievas un vīri, vecas māmuļas un sirmi tēvi. Šī grandiozā dziesmu mīļotāju saime gan jaunāko, gan vecāko paaudžu kopējā radošajā vitalitātē, optimismā kopš laiku laikiem bijusi apskaužama. Un ne jau tikai kora kultūras izpausmju jomā.

Par to vislabāk var pārliecināties, vērojot karogiem, ziediem, tērpu daļuma spozmes un jauneklīgās sajūsmas spārnatos Dziesmu svētku gājienus Rīgā. Pilsētas ielās soļo varena tautas mākslas pārstāvju armija. Sagrupējies pa rajoniem alfabēta secībā, savu radošās darbošanās entuziasmu dziļi savilņotajiem skatītājiem demonstrē ne tikai koristi, bet arī dejotāji, pilsētu un lauku muzikanti. Kopā ar pašdarbniekiem šajos gājienos redzami it visu kolektīvu vadītāji. Protams, arī to «saimnieki» — dažādu kultūras organizāciju pārstāvji, rajonu un pilsētu svētku organizētāji, māksliniecisko sacensību (dziesmu, deju, orķestru «karu») žūriju locekļi. Kopš Desmitajiem (1948. g.) svētkiem aizvien biežāk šo tautas mākslas sasniegumu svinības tiek ielūgti citu republiku vieskolektīvi. Un ciemiņu kolonnās nu jau aizvien ierastāka kļuvusi arī ārzemnieku klātbūtne: bulgāru, čehu, poļu, somu, zviedru, spāņu, pat japāņu dziesmu un deju mākslas sūtņi.

Divdesmitie Dziesmu svētki sola mīļi gaidīto ciemiņu saimē beidzot ieraudzīt svešatnes latviešu pārstāvjus — izcilākos klaida mitņu korus, tāpat

1. Jānis Cimze (1814–1881) — Vidyem tautskolotāju muzikālais audzinātājs, latviešu kora repertuāra pamatlicējs («Dziesmu rota», astoņās daļās). 2. Kārļa Kronvalda litogrāfija — Pirmo Vispārējo dziesmu svētku dalībnieku gājiens no Rīgas Latviešu biedrības nama. 3. Jānis Bēriņš (1830–1912) — Kurzemes taut-

skolotāju muzikālais audzinātājs, Dobeles un Vispārējo dziesmu svētku virsdiriģents. 4. Pirmo Vispārējo dziesmu svētku (1873) nozīmīte. 5. Indriķis Heinrihs Zīle (1841–1919) — J. Cimzes audzēknis, Valkas un Vispārējo dziesmu svētku virsdiriģents. 6. Baumaņu Kārļa viru kora dziesmu krājuma «Ligo» titullapa.

cita profila amatieru vienību pārstāvjus un viņu vadītājus, viņu repertuārā iecienītākos komponistus, dzejniekus (gan dzīvos, gan simboliski mājās pārņākušos mirušos). Jo 1990. gada Divdesmitie Vispārējie latviešu dziesmu svētki ar šīm, kā arī ar daudzām citām senās tradīcijas jaunām, šodienas sabiedrības pārveides un atmodas kustības vēlmēm atbilstošām kvalitātēm iezīmē robežšķirtni visā mūsu gandrīz 120 gadu ilgajā šo sarīkojumu vēsturē.

... Mežaparka Lielā estrādē viņu krāsu zaigumā ģirbošā tautas tērpu, vasaras zaļu, ziedu, ozollapu vainagu dailē. No svētku laukuma augstākajām un tālākajām solu rindām tā atgādina bangojošu dziesmu jūru, kas sevišķi neparasta, zināmā mērā pat noslēpumaini vilinoša kļūst plaša koncerta nobeiguma daļā, kad pāri priežu galotnēm vasaras nakts mīkkrēsli kļiedē prožektoru stari. Virsdiriģenti, kas cits pēc cita kāpj augstajā svētku tribīnē, kopkora divdesmit tūkstošu dziedātāju priekšā liekas siki un niecīgi. Taču, skat, ar kādām neredzamām muzikālās iedvesmas saitēm viņi valda pār cilvēku balsu spožo un skanīgo «orķestri». Kā viņi ar vienu mājienu pavēloši raisa mūzikas plūduma kāpumus un kritumus. Vārdos neizsakāms burvju spēks vieno virsdiriģentu ar visa varenā kora jebkuru atsevišķo dalībnieku. Savukārt dziedātāju priekšnesums aizvīj divainas, neredzamas stīgas pāri visam svētku laukumam. Tās nonāk ik solu rindā, pie ikviena klausītāja. Sasaista viņa dvēseli, aizkustina sirdi. Liek neparredzamajai auditorijai sākt elpot vienā rītmā ar diriģentu, kori, dziesmu. Tas visiem ir neaizmirstama pārdzīvojuma fenomens.

Laikam jau šīs vienreizējās izjūtas nodrošinājušas Dziesmu svētku — latviešu tautas muzikālā talanta augstākā pašapliecinājuma vitalitāti. Svētku tradīcijas neapsikumu. Tās nemītīgo, cauri laikmetu sarežģītajiem lokiem spītīgi augšupejošo viengabalainību. Dziedātgrības un kopā sadziedāšanās pārmantotību, ko nav spējusi apturēt un iznīcināt ne prettātisko spēku vara, ne ienaidnieku uguns un zobens...

7. Pirmo latviešu oriģinālkoru un solo dziesmu autors, dedzīgais jaunlatvietis Baumaņu Kārlis (1835–1905). 8. Šis un citu Baumaņu Kārļa patriotisko dziesmu dēļ krājumu «Ligo» cara cenzūra Rīgā 1875. gadā konfiscēja, Pēterburgā publicēto izdevumu pavēlot sadedzināt Daugavmalā...

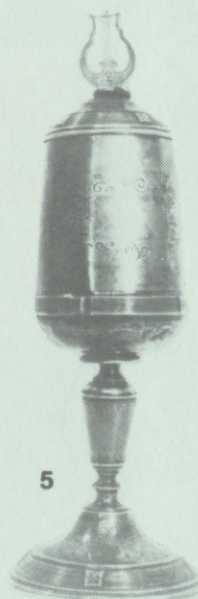
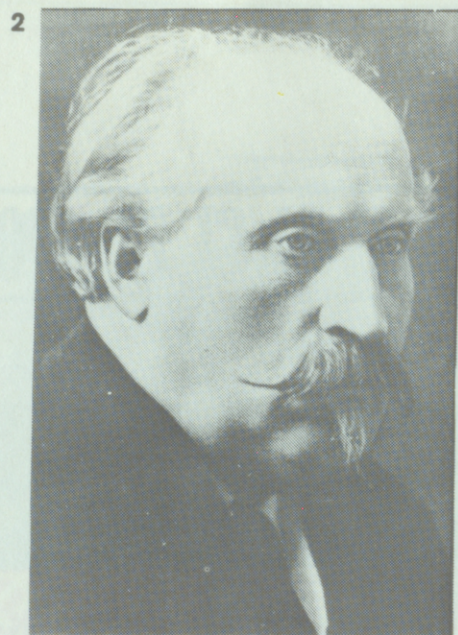
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

Februāris

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

1990

KUR MEKLĒJAMAS DZIESMU SVĒTKU SAKNES?

Atbilde liekas elementāra — cilvēku mīlestībā uz dziesmu. Ik tautasdziesmas bagātībā. Tātad gadsimtiem senajās folkloras tradīcijās. Tomēr ne jau visas tautas, kurām ir gadu simteņiem un pat gadu tūkstošiem veca mākslinieciskā pašapliecinājuma tieksme, tajā skaitā arī muzikālo dotību potences, pazīst daudzbalstīgas dziedāšanas veidus. Un pat ne visas tās, kas senatnē būtu kopušas šādas radošās savdabības, laika gaitā nonākušas pie profesionālas kora muzicēšanas iemaņu attīstības. Savukārt ne visām tautām, kurām kordziedāšana gan baznīcu, gan laicīgās dzīves rituālos ir uz ļoti augstas muzikālās meistarības pakāpes, raksturīga šo koru apvienošana, kopā pulcēšanās un kopā sadziedāšanās sarīkojums, kam jau 19. gadsimta pirmajā pusē dots dziesmu svētku nosaukums.

Šādu sarīkojumu «izgudrojuma» pirmtiesības, kā to liecina mūzikas vēsture, pieder Vācijas un tās tuvāko kaimiņzemju — Šveices un Austrijas koricēm, kuru biedrībām. Tautas karnevālu pamatelements — visu dalībnieku manifestējošs gājiens, bruņinieku un viduslaiku dziedoņu muzikālās sacensības forma — atsevišķu koru savstarpējās «cīņas» («dziesmu karš») ir tie obligātie komponenti, kas apvij sarīkojuma centrālo notikumu — kopkora muzicēšanu. Viens no pirmajiem, grandiozākajiem šāda veida Rietumeiropas kora kultūras (un reizē kora skaņdarbu) augsti attīstīto

1. Vigneru Ernests (1850—1933) — kopš III Dziesmu svētkiem tautā iemīļots komponists un virsdiriģents. 2. Jurjānu Andrejs (1856—1922) — viens no latviešu klasiskās mūzikas pamatlicējiem, izcilis ērģelnieks, mežradznieks, folklorists.

Trešo līdz Piekto Dziesmu svētku virsdiriģents. 3. Slavenā latviešu arhitekta Jāņa Baumāga (1834—1891) projektētā III Vispārējo dziesmu svētku koncerthalle. 4. Pirmā krievu mūzikas augstskola — Pēterburgas konservatorija (dibināta

sasniegumu apliecinājumiem ir vācu kora dziesmu svētki pagājušā gadsimta četrdesmitajos gados.

Sekojošā tautiešu paraugi, sarosījās vācu vīru kora biedrības arī Baltijā. Zināmi svētku iedīgļi saskatāmi jau 1836. gada Rīgas kora savstarpējās sadziedāšanās festivālā Vērmanģdārzā. Pēc tam apmēros jau daudz plašāks sarīkojums 1857. gada vasarā izskanēja Rēvelē (Tallinā). Bet no 1861. gada 29. jūnija līdz 4. jūlijam mūsu Rīgā ar tiem laikiem nepieredzētu pompozitāti tika noorganizēti Pirmie Baltijas vācu kora dziesmu svētki. Tajos piedalījās 21 koris: Liepājas, Cēsu, Limbažu, Jelgavas, Kuldīgas, Rēveles, Pērnavas, Tartu, Narvas, pat Pēterburgas un Maskavas kori. Kopā ar 4 vietējām — Rīgas kora biedrībām šajos svētkos apvienojās apmēros līdz tam nepieredzēts dziedoņu pulks — 21 koris ar vairāk nekā 600 dalībniekiem.

Nav šaubu, ka šo svētku garīgā (Doma baznīcā) un laicīgā koncerta (Rīgas centrālās stacijas hallē) divu dienu norises, svinīgais gājiens, «dziesmu karš» (Ķeizardārzā — tagadējā Dziesmu svētku parkā) iemeta auglīgu sēklu skatītāju un koristu rindās esošo latviešu vidū. Un, ja sākot ar 1864. gadu, Vidzemes vidienē — vispirms Dikļos, nākamajās vasarās Matīšos, Rūjienā un tad arī vēl citur dzima pirmie latviešu kora kopdziedāšanas iedīgļi (šie patiešām mazie novadu dziesmu svētki ar nedaudz vairāk par 100 dalībniekiem), tad tie izšķirošā ierosme bijusi tieši vācu mūzikas kultūrai, tās kordziedāšanas tradīcijām.

1862. g.), kurā, sākot ar Ludvigu Bētiņu, Jurjānu Andreju un Jāzepu Vitolu, muzikālo izglītību guvusi virkne ievērojamāko latviešu klasiskās mūzikas laikmeta darbinieku. 5. III Dziesmu svētku «dziesmu kara» pirmā godalga — lielais sudraba kauss, ko ieguva Rīgas Latviešu biedrības jauktais koris.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Marts

1990

PIRMIE VISPĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKI RĪGĀ 1873. GADĀ NO 26. LĪDZ 29. JŪNIJAM (PĒC VECĀ STILA)

Kopš nelielajiem novadu sadziedāšanās svētkiem, kas aizsākās ar sariņojumu Vidzemes vidienē — Dikļos, bija apritējušas deviņas vasaras. Igaunī jau 1869. gadā pieredzēja savus pirmos Dziesmu svētkus Tērbatā (Tartu). Vēlī Irlavas skolotāju semināra mūzikas pasniedzējs Jānis Bētiņš cerēja 1870. gadā dabūt atļauju līdzīgam sariņojumam Latvijā. Cariskās Krievijas ierēdņi baidījās no visas tautas sapulcēšanās, un enerģiskajam diriģentam tajā vasarā bija jāapmierinās ar tiem laikiem tomēr nepieredzēti lieliem (ap 400 dziedātāju) Kurzemes novada svētkiem Dobelē.

Bet 1868. gadā jaundibinātā Rīgas Latviešu biedrība, Tērbatas un Dobeles sariņojumu iedvesmota, pārņēma Dziesmu svētku organizatoriskos grožus savās rokās un beigu beigās saņēma arī attiecīgo piekrišanu.

Apbrīnojami isā laika posmā — 1873. gada pavasara mēnešos — tika paveikti visi pirmo lielo svētku priekšdarbi. Par virsdiriģentiem 17 kordiriģenti izraudzījās jau minēto Jāni Bētiņu — kurzemnieku pārstāvi un vidzemnieku pārstāvi — Valkas Skolotāju semināra mūzikas pasniedzēju Indriķi Zili. No jau esošajiem nošu izdevumiem, to skaitā latviešu tautasdziesmu apdaru pamata — Jāņa Cimzes «Dziesmu rotas» (kas sāka iznākt ar 1872. gadu), tika izraudzīts svētku repertuārs.

Kaut tajos gados latviešu muzikālā repertuāra autori bija uz vienas rokas pirkstiem saskaitāmi, tautas nacionālās atmodas pacilājošais gars lika sevi krietni manīt. Vispirmām kārtām Baumaņa Kārļa patriotiskajās oriģināldziesmās viru korim — īpaši «Tēvijas dziesmā» ar Lapas Mārtiņa dzeju, tāpat Jāņa un Dāvida Cimžu tautasdziesmu apdarēs. Starp svētku garīgā un laicīgā koncerta programmās iekļautajām 25 kompozīcijām puse bija cittautu skaņražu sacerējumi. Bet arī tie nu pirmo reizi kopkorī skanēja latviešu valodā.

Patriotisma vilni jo augstu uzbangoja jau pats svētku atklāšanas akts Rīgas Latviešu biedrības namā, kad rikotājiem tika dāvināts slavenais —

tūlīt pēc lielā sariņojuma (tāpat ka II, III un V svētku celtnes), rūpīgi tika nojaukta, izmantojot dēļus citām vajadzībām un tādējādi arī atpelnot zaudējumus. 3. Lauku muzikanti — IV Dziesmu svētku simfoniskā orķestra dalībnieki. 4. Pē-

līdz pat mūsdienām saglabātais Līgas karogs, kad Baltijas Skolotāju semināra puīši zālē atskaņoja Baumaņa Kārļa «Dievs, svētī Latviju!» (tikai ar ceturtajiem Dziesmu svētkiem kopkoru repertuārā oficiāli atļautu latvju tautas himnu). Sajūsmā bija sirmās Rīgas iedzīvotāji un no malu malām sabraukušie latviešu klausītāji, redzot 1019 svētku dalībnieku gājieni, dzirdot 45 apvienoto koru tūkstošbalsīgo skanējumu. Sajūsma un liksme valdīja latviešu sabiedrībā. Tāds vienkāršs tautas — pilsētnieku un pārsvarā laucinieku vienprātības, nacionālās pašapziņas gars vēl nebija pieredzēts. Tas izpaudās arī svētku laikā notiekošajā latviešu tautskolotāju konferencē un zemkopju kongresā.

Pirmie pieci Vispārējie latviešu dziesmu svētki (skat. tabulu) mūzikas vēsturē nodala šīs vēsturiskās tradīcijas sākotnējo posmu. Straujš kāpums ir kvantitatē un kvalitātē. Tieši šo sariņojumu ierosmēs izkristalizējās diriģentu, komponistu, mūzikas darbinieku kadri. Mūzikas augstskolās — Pēterburgas un Maskavas konservatorijās viņiem bija iespēja gūt profesionālo rādījumu visai tālākajai radošajai dzīvei. Un tā blakus pirmajiem diviem virsdiriģentiem šo sariņojumu vadībā iezīmējās diriģentu komponistu Andreja Jurjāna, Ernesta Vignera, Jāzepa Vītola slavenās personības. Izauga jaunas speciālistu paaudzes. Trešo Dziesmu svētku laikā 1888. gadā, kad latviešu kora dziesma nostājās vienā pakāpienā ar jaundzimušajiem vokāli instrumentālās un instrumentālās (simfoniskās) mūzikas žanriem, tika sasniegta pirmā posma mākslinieciskā kulminācija. Tieši šo svētku spožo sasniegumu ierosmē pie Rīgas Latviešu biedrības nodibinājās Mūzikas komisija — jaundarbu regulāro apspriežu, nošu, zinātnisko krājumu, muzikālās periodikas izdevumu un ik rudenī notiekošo t. s. «Rudens koncertu» (1891—1913) organizētāja — mūsdienu Komponistu savienības tāla priekštece.

19.—20. gadsimta sabiedriski politisko norišu procesi ietekmēja divu tālāko Dziesmu svētku sasniegumu rezultātus. Saslēlās rikotāju aprindas, par sariņojumu idejiskajām ievirzēm vairs nebija vienprātības tiklab kā dziedātāju, tā klausītāju rindās. Rezultātā arī radās svētku dalībnieku skaita negaidītais sarūkums, ko uzskatāmi raksturo tabula. (Skat. novembri.)

1. IV Vispārējo dziesmu svētku (Jelgavā, 1895. g.) plakāts. 2. Arhitekta Konstantīna Pēksēna (1859—1928) projektētā IV Dziesmu svētku ēka — tajos laikos pasaulē lielākā slēgtā koncerthalle, celta tikai no kokmateriāliem. Ātri uzbūvēta, tā

terburgas konservatorijā profesionālo izglītību ieguvušie 19. gs. beigu — 20. gs. sākuma latviešu skaņu mākslinieki. No kreisās: Jēkabs Ozols, Pāvuls Jurjāns, Jurjānu Andrejs, Jēkabs Kārklis, Jāzeps Vītols.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

Aprīlis

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1990

2

3

4

DZIESMU SVĒTKU VĒSTURES OTRAIS POSMS (6.—9. svētki)

Tikai miera apstākļos, jaundibinātās parlamentārās Latvijas valsts kultūrpoltikas mērķtiecīgās atjaunotnes apstākļos, kara vētrās izkļēdētajai koru kustībai bija iespējas nostiprināties un uzplaukt. Ceļā uz Sestajiem Dziesmu svētkiem par pirmo pakāpienu kļuva 1922. gada vasara, kad uz Pirmajiem latvju jaunatnes svētkiem Rīgā sabrauca 126 kori ar apmēram 3000 dziedātājiem (ap 70 no šiem kolektīviem bija nodibinājušies pēc kara). Jauno dziedoņu kopkoris uzgavilēja gan pieredzējušajam virsdiriģentam Paulam Jozuusam, gan debitantiem — Teodoram Reiteram un Emilim Melngailim.

Kad beidzot pēc sešpadsmit gadu pārtraukuma Rīgā 1926. gada 19.—21. jūnijā ieskanējās Sesto Vīspārējo latviešu dziesmu un mūzikas svētku koncerti, aizsākās svētku tradīcijas otrais vēsturiskais posms: 20.—30. gadu sabiedriski politisko norišu situācijā sarīkoto Sesto līdz Devīto Dziesmu svētku laikmets (sk. tabulu).

Toreizējās Latvijas valsts daudzo un dažādo sabiedrības slāņojumu raksturīgais idejiskais pluralisms nepagāja secen arī Dziesmu svētku organizācijas struktūrai. Pretenzijas uz svētku realizēšanas prioritāti, kas savstarpējos ķīviņos samilzušas jau Ceturto Dziesmu svētku laikā 1895. gadā un šķiru ciņas apstākļos it īpaši asi 1910. gadā Piekto Dziesmu svētku laikā, tagad iekvēlojās jaunā sparā. Tiesa, nevienam no rīkotājiem nebija šaubu par svētku pamatmērķi — tautas muzikālās kultūras sasniegumu un kordziedāšanas mākslas pašapliecinājumu. Samērā vienprātīgs bija arī uzskats, ka repertuāram jāatspoguļo tikai un vienīgi nacionālās komponistu skolas panākumi. Bet kā šos mērķus piepildīt? Daudzo radošo mūziķu viedokli pārstāvošā Jāzepa Vītola vadītā Latvijas Skanražu kopa (nodibināta 1923. gada decembrī, reorganizēta 1938. gadā, daļēji uz tās pamata 1941. gada pavasarī darbību sāka LPSR Komponistu savienība ar priekšsēdētāju J. Vitolu) vēlējās iekļaut tādas kompozīcijas, kuras korim un to diriģentiem izvirza zināmus profesionālās meistarības izkopšanas uzdevumus. Dažādās diriģentu un koru dziedāšanas biedrības gan centrā, gan perifērijā aizstāvēja repertuāra izvēles demokrātiskos principus, nostājās

tūkstošu vienkāršo laucinieku koru pozīcijās, apšaubot sarežģītāko un formā izvērstāko sacerējumu lietderību repertuārā. Kapitalistiskās pasaules smagās krīzes situācijā 20.—30. gadu mijā šīs nesaskaņas mākslinieciskajos kritērijos pārsniedās arī uz ekonomisko jomu. It īpaši trīsdesmito gadu sākumā, kad avižu rakstu un žurnālu publikācijās tika kārtoti dažādu ieinteresēto biedrību, grupējumu un pat atsevišķu personu pretenciozie savstarpējie ķīviņi, kas nereti atkāpās no pašas Dziesmu svētku māksliniecisko problēmu pamatnes, atstājot lasītāju vēlākajām paaudzēm skandalozas gaisotnes netīkamus liecinājumus... Situāciju sabalansēt bija lemts Latviešu Dziesmu svētku biedrībai (nodibināta 1930. gada martā), kuras priekšsēdētāja posteni atkal tika iecelts Jāzeps Vītols. Pārvarot daudzos Septīto Dziesmu svētku (1931. g.) organizēšanas sarežģījumus, biedrība tālākajos gados pakāpeniski konsolidēja visus muzikāli radošos un organizatoriskos spēkus.

Blakus Paulam Jozuusam, Teodoram Reiteram un Emilim Melngailim šī posma Dziesmu svētku virsdiriģentu saimē redzams arī Alfrēds Kalniņš un Teodors Kalniņš. Jāzeps Vītols kopā ar Vīneru Ernestu, Pāvulu Jurjānu, Adamu Ārgali, Juri Jurjānu, tāpat desmitiem citu pirmsrevolūcijas gadu Dziesmu svētku aktivistu, savienoja tradīcijas sākotnējo laikmetu ar gadsimta 20.—30. gadu progresīvākajām parādībām. Pirmajos piecos Dziesmu svētkos pārbaudītā nacionālā repertuāra autoriem nu pievienojās Ādolfs Ābele, Pēteris Barisons, Jānis Cīrulis, Volfgangs Dārziņš, Alfrēds Feils, Jēkabs Graubiņš, Jānis Kalniņš, Paula Licite, brāji Jānis un Jāzeps Mediņi, Jānis Norvilijs, Voldemārs Ozoliņš, Jēkabs Poruks, Ādolfs Skulte, Jānis Zālītis, Marģeris Zariņš. Viņu daļrādē šobrīd veido mūsu mūzikas kultūras zelta fondu.

Vairums minēto skanražu ir vadošajās vietās arī Padomju Latvijas Dziesmu un deju svētku repertuārā. Diemžēl daudzi no viņiem, Latviju kara pēdējā gadā traģiski pamezdami, dzimtenes mūzikas kultūras apriņķis uz ilgām gadu desmitiem palika it kā nevēlami. Tikai tagad iespējams atzīmēt to nepārvērtējamo nozīmi, kādu viņi visi — gan dzīvie, gan mirušie ārpus Latvijas svešumā patvērumu atradušie latviešu mūzikas darbinieki — devuši Dziesmu svētku tradīcijas neapsūkamam svešatnes tautiešu aprindās.

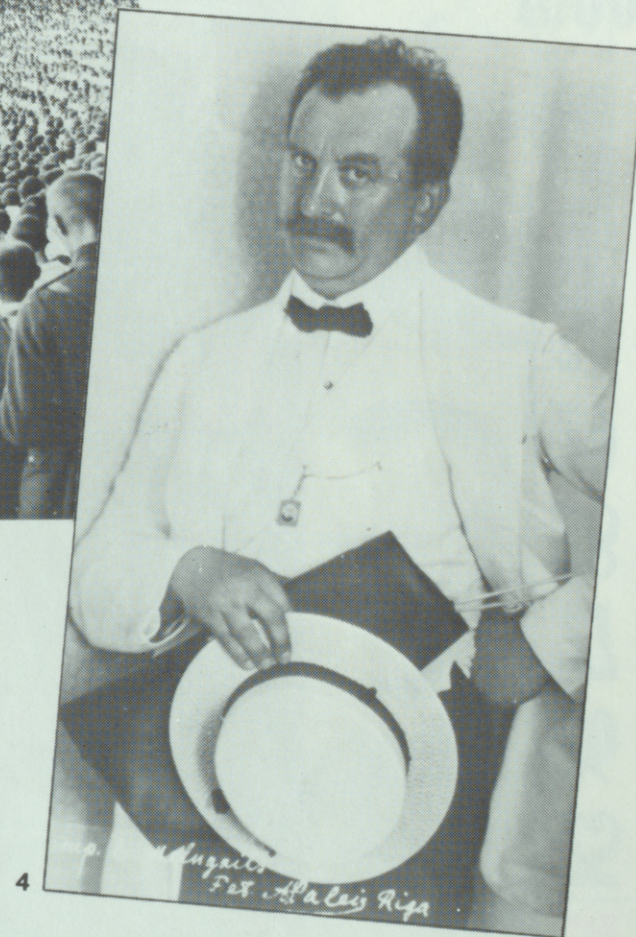
1. V Vīspārējo dziesmu svētku (1910. g.) virsdiriģenti. 2. Arhitekta Ernsta Poles (1872—1914) projektētā V Dziesmu svētku koncerthalle. 3. Jāzepa Vītola vadītais Pēterburgas latviešu dziedāšanas biedrības jaukais koris — viens no četriem

1910. gada «dziesmu kara» pirmās vietas izcīnītājiem. 4. Emīls Dārziņš (1875—1910) — tautā iemīļotākais 20. gs. sākuma komponists un mūzikas publicists.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Maijs 1990

KAS IR «DZIESMU KARI» UN KO TIE DEVUŠI MŪZIKAS KULTŪRAI LATVIJĀ

«Dziesmu karš» — viena no Dziesmu svētku tradīcijas nozīmīgākajām pamatformām. Tā pārņēma latviešu kora sadzīvi no Rietumeiropas un jau ar 1873. gada Pirmajiem Dziesmu svētkiem veicināja dziedātāju un diriģentu radošo darbu, draudzīgas savstarpējās sacensības garu. Pirmajos svētkos Keizardarā Rīgā kori žūrijas priekšā stājās katrs ar savām pašu izvēlētajām kompozīcijām, bet tālākajos šādos sarīkojumos nodibinājās stingras sacensības likumības: «karotājiem» bija atļauts izvēlēties skaņdarbus tikai no sarīkojumu repertuāra. Laika gaitā šo pašu atlati papildināja sacensību vērtētāju — mūzikas speciālistu īpaši norādītā, pirms konkursa nevienam nezināmā dziesma. Tika praktizēta arī izloze. Tā Dziesmu svētku vēstures pirmajā posmā nostabilizējās šis visus klausītājus un arī svētku dalībniekus intriģējošais vīstautas sarīkojuma komponents, kas nepārprotami veica galveno — stimulēja pamatīgāk apgūt svētku partitūru.

Diemžēl otrajā posmā Sesto (1926. g.), Septīto (1931. g.) un Astoto (1933. g.) Dziesmu svētku laikā šo sacensību no programmām svitroja. Domājams, ka jau tā saasinātā organizatoriskā konflikta situācija rīkotājus biedēja no iespējamām koristu un diriģentu savstarpējām nesaskaņām.

Devītajos svētkos 1938. gadā «dziesmu kara» tradīcija tika pilnīgi atjaunota. Taču šis senās sacensības formas īsti plašs uzplaukums, kas rosināja kora kultūras attīstības ceļus, iestājās tikai ar svētku vēsturiskā posma trešo — Desmito svētku 1948. gadā līdz pat šāgada Divdesmitā sarīkojuma cēlienu.

Pēckara gados, kad latviešu Dziesmu svētku kustībā nostiprinājās arī tautas deju un tautas muzikantu līdzdalības pieaugošais spēks, blakus «dziesmu karam» izveidojās «deju kara» un «orķestra kara» jēdzieni. Nu jau tie sevi pilnībā attaisnojuši tiklab visu aizvadīto Padomju Latvijas Dziesmu un deju svētku, kā arī mūsu mākslinieciskās pašdarbības dažādo salidojumu, festivālu, zonālo svinību un vēl dažādu citu norišu laikā.

Ko devušas šīs sacensības? Jau pirmo Dziesmu svētku laikā, kad uzva-

1. VI Vispārējais latviešu dziesmu svētku (1926. g.) organizētāji un virsdiriģenti. Tribīnē Alfrēds Kalniņš. 2. VI Dziesmu svētku estrāde Esplanādē. 3. Teodora

Reitera koris — slavenākais 1920.—1944. g. posmā, kas latviešu kora mākslu pirmās reprezentējis ārzemēs desmit atbildīgās koncertturnejās. 4. Emilis Meln-

rētāju godā tika visai latviešu sabiedrībai līdz tam agrāk nepazīstamais Mazsalacas viru koris un tā diriģents — vietējais skolotājs ērģelnieks Pēteris Hincenbergs, šis senais muzikālais sacensības veids cēla dienasgaismā tautā nepelnīti nepamanītus muzikālos talantus. Turklāt no svētkiem uz svētkiem patikamākos pārsveikumus sagādāja ne jau centros aprobētās kora vienības (piemēram, Paula Jozuasa vadītie Rīgas latviešu biedrības koristi un Jāzeps Vitola koris no Pēterburgas — Piekto Dziesmu svētku «dziesmu kara» pirmās vietas izcīnītāji), bet tieši lauku klusumā paslēptie dārgumi. Lūk, Vietalvas jauktā kora diriģents, skolotājs un atmodas kustības dedzīgs līdzdalībnieks Juris Kalniņš — Otro Dziesmu svētku konkursa uzvarētājs. Toreizējo, kā arī tālāko svētku sacensības savas spilgtās dotības apliecināja arī Bebru Juris (Valka), Kārlis Dzelzkalns (Tirza), Jānis Kade (Irlava), Jēkabs Kornets (Vecpiebalga), Bernhards Lubaus (Rīga), Jēkabs Ozols (Rīga), Kārlis Reinholds (Rīga), Straumes Jānis (Jelgava), Ernests Švehs (Rūjiena), Teodors Veidmanis (Džūkste) un vēl daudzi citi pirmsrevolūcijas laikmeta kordiriģenti — lauku un pilsētu muzikālās apgaismes procesu entuziasti.

Devītajos Dziesmu svētkos 1938. gadā no provinces kordiriģentu pulka «dziesmu karš» slaveni padarīja toreiz jauno Harald Medni — mūsu vēlāko svētku iemīloto virsdiriģentu, lieliskā viru kora «Tēvzeme» un vēl vairāku citu kolektīvu šefu. Līdzīgi pēc desmit gadiem sākās šodien visā pasaulē pazīstamā kora mākslas vecmeistara Imanta Kokara (nedaudz vēlāk arī viņa brāļa Gido) muzikālā karjera.

No pēckara uzvarētāju rindām nāc gan Ausma Derkēvica, Terēze Broka, Dzidra Kļaviņa, Antoņina Mežinska, Ludmila Pismennaja, Ilga Radziņa, Elvira Salmiņa, Emīlija Slišāne, gan Ansis Alberings, Uldis Balodis, Jānis Brants, Staņislavs Broks, Imants Cepītis, Jānis Dreimanis, Jānis Dūmiņš, Daumants Gailis, Arvids Krastiņš, Kārlis Kreicbergs, Pauls Kvelde, Alberts Melbārdis, Edgars Račevskis, Leonīds Vīgners, Valdis Vikmanis un desmiti citu vēlāk izcilo Tautas kora vadītāji. «Dziesmu kara» krustugunis rūdījusies arī visa mūsdienu vidējās un jaunākās paaudzes kordiriģentu saime, viņu izaudzinātās pašreizējās amatieru slavenības.

gailis (1874—1954) — kopš 20. gs. sākuma kora koncertos un V—XX Dziesmu svētkos (arī kļaida tautiešu muzikālajos sarīkojumos) visvairāk pārstāvētais latviešu komponists.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

Jūnijs

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1990

DZIESMU SVĒTKI — ŠĀGADA JUBILĀRI

120 gadi kopš Pirmās dziesmu dienas Kurzēm — Dobelē (1870. g. 26. jūnijā, pēc v. st.), Svētū iniciators bija nākamo Vispārējo latviešu dziesmu svētku virsdiriģents Irlavas skolotāju seminārā mūzikas skolotājs un Satu draudzes ērģelnieks Jānis Bētiņš. To laiku avizes vēsta, ka Dobeles mācītājmuižās parkā, bet pēc tam arī pilsdrupās sapulcējušies 15 kori. Jāņa Bētiņa vadībā un Irlavas skolotāju seminārā audzēkņu orķestra pavadījumā muzicējuši ap 400 dziedātāji.

110 gadi kopā Otrajiem Vispārējiem latviešu dziesmu svētkiem Rīgā (1880. g. 17.—20. jūnijā, pēc v. st.). Virsdiriģenti — Janis Bētiņš un Indriķis Zile. Kopkora dalībnieku skaits — 70 kori ar 1653 dziedātājiem. Atmosdā laikmeta pacīlāto atmosfēru stiprina gan koncerti, gan dažādas tautiešu sanāksmes, gan lepna svētku balle — tas viss, ko tik veiksmīgi noorganizējusi pelnītu autoritāti ieguvusi Rīgas Latviešu biedrība. Tās panākumu kontā ir arī pirmo reizi mūsu Dziesmu svētku vēsturē uzceltā koncerthalle (Vecrīgā, iepreti tagadējam Nacionālajam teātrim), ko būvēja pēc slavenā arhitekta Jāņa Baumaņa projekta, paredzot vietas 2000 dziedātājiem, 12 000 klausītājiem sēdvietas un 3000 — stāvvietas.

95 gadi kopš Ceturtajiem Vispārejiem latviešu dziesmu svētkiem Jelgavā (1895. g. 15.—18. jūnijā). Goda virsdiriģenti — Jānis Bētiņš un Indriķis Zile. Virsdiriģenti — A. Jurjāns, E. Vigners, J. Kade. Ceturtajās svētkos pašajā instrumentālās mūzikas koncertā kopā ar Jurjānu Andreju dotas iespējas sevi apliecināt arī Jurim Jurjānam — vēlākajam Latvijas Konservatorijas mežraga profesoram, un komponistam, diriģentam, Jelgavas reālskolas skolotāja dēlam Jāzepam Vitolam. Trīs plašos svētku koncertos noteicošā vieta ierādīta latviešu mūzikai. Kopkora pirmatskapojumu piederz Baumaņu Kārļa «Dievs, svētī Latviju», Jurjānu Andreja «Dievs, dod mūsu tēvu zemei», viņa kantāte «Ligojat, ligsmojat», Jāzepa Vītola šedevrs — «Beverinis dziedonis». Ceturto svētku priekšu krietni sagādējušas gandrīz vaj tropiskās lietavas. Arhitekta Konstantina Pēkšēna projektēti tiem lai-

ģēnts P. Jozuus, A. Rode, J. Trasuns, stav: V. Bišers, V. Ozoliņš, J. Madernieks, J. Pamiļjens, virsdiriģents T. Kalniņš, A. Šillers, A. Legzda, A. Birzenieks, J. Graubiņš, J. Čirulis, A. Ābele, J. Kuplis. Briedibai esam pateicīgi par VII, VIII, IX Dziesmu svētku noorganizēšanu, profesionāli pilnvērtīgāko latviešu muzikālo

kiem grandiozā koka celtne (paredzēra 5000 dziedātāju un 25 000 klausītāju, ēkā speciāli iebūvētas arī ērģeles) ūdens straumes nespēja noturēt. Enerģiskais Jelgavas Latviešu biedrības priekšnieks — advokāts Jānis Čakste pats uz sava reķina pasūtīnāja drošu jumta segumu. Kaut ar noka-
vēšanos, svētki sākās. Tomēr dabas untumi savu paveica — nesaradās gai-
ditie dziedoņi pieci tūkstoši, sliktu ceļu dēļ Jelgavā nesabrauca arī visi
iespējamie klausītāji. Morāli jēlgavnieki kopumā uzvarēja, bet materiāli
biedrība vēl ilgus gadus kārtēja svētku lielos parādus...

80 gadi kopš Piekštajiem Vispārējiem latviešu dziesmu svētkiem Rīgā (1910. g. 18.—21. jūnijā, pēc v. st.). Virsdiriģenti — Jurjānu Andrejs, debitanti — Pāvuls Jurjāns, Jāzeps Vītols, Pauls Jozuus. Repertuārā blakus agrāko svētku autoriem arī Emīls Dzirniņš, Alfrēds Kalniņš, Emīlis Melngailis. Kopkora pirmatskaņojumu buķetē — Jāzepa Vītola nemirstīgā «Gaismas pils» paša autora virsvadībā. Svētku organizatoram — Rīgas Latviešu biedrībai — šoreiz nav pietiekama atbalsta plašās tautas masās. Pēc 1905. gadā pārdzīvotās reakcijas un cariskās patvaldības, kā arī Baltijas muizniecības asiņainajām represijām nav ista pamata tautas dziedātpriekam. Pret svētku ideju nostājās daudzi redzamākie kultūras un mākslas darbinieki. Un gaidīto desmitūkstošu dziedoņu vietā Rīgā saradās nepilna ceturtdaļa...

50 gadi kopš Trešajiem Latgales apgabala Dziesmu svētkiem Daugavpilī (1940. g. 16. jūnijā), Stropu kalna piegāzē, Virsdirigents — Teodors Reiters. Repertuārā virkne jaunumu — to skaitā arī Emīļa Melngaiļa, Jūlija Roziša latgaliešu tautasdziesmu sabalsojumi, pēc gada traģiski represētā Alfrēda Feila apdare «Kas man bija nedzīvot», kara beigās no Latvijas aizceļojušā Jāņa Kalniņa, Jāzepa Vītola un citu meistarū mūzika. Nākotnes nojausmas nemiernpilnā situācija, iespējams, ietekmēja sarīkojuma kvantitātes: gaidīto 11 000 dziedātāju vietā kopkori sapulcējās ap 8000 daļībnieku. Bet — kā to vēl tagad atceras daudzie aculiecinieki — kvalitātes bija spožas. Latgale gavilēja. Ļaudis kārtējo reizi apliecināja savu ticību dziesmu varai, dziesmu svētku mūžīgumam.

1. VII Dziesmu svētku (1931. g.) skaistako latviešu tautas tērpu konkursa dalībnieces. 2. Jāzepa Vītola (1863—1948) ielotās Latviešu Dziesmu svētku biedrības (dibināta 1930. g.) padome. No kreisās šēž: A. Keniņš, J. Jurjāns, V. Deičs, N. Dakers, virsdiriģents T. Reiters, priekšsēdētājs J. Vītols, A. Argals, virsdiriģenti.

mēnešrakstu «Mūzikas Apskats» (1933.—1938. g., red. Jēk. Vitoliņš), 3. Daudziem VII Dziesmu svētku dalībniekiem piešķirtais Dziesmu svētku biedrības Atzinības raksts, 4. VII Dziesmu svētku kopskats Esplanādē, 5. Komponists un kritiķis Jānis Zālītis (1884—1943).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Jūlijs

1990

LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU VĒSTURES TREŠAIS POSMS (1948—1985)

Smags un laikmeta griežu kolizijās sarežģīts ir latviešu mūzikas kultūras posms Devīto (1938. g.) līdz Desmito (1948. g.) Dziesmu svētku starplīkai. Latvijas valstiskuma sabiedriski politiskās struktūras radikālās pārmaiņas, 1941. gada jūnija nelikumīgās deportācijas, kara viesuļu posts un fašistiskās okupācijas asinsdzīres, 1944. gada rudenī—1945. gada pavasari aizsāka divi simti tūkstošu trimdnieku sāpju ceļi svešumā — tas viss cirtis nedziedināmas rētas tautas dzīvības kokā. Taču dziesmu prieks tautā spītīgi neapsīkst. Un tā 1948. gada 19.—21. jūlijā Rīgā notiek Desmitie Vispārējie latviešu dziesmu svētki.

Mūsdienu mūzikas zinātnieki laika distancē ir noformulejuši šo un visu tālāko republikas Dziesmu svētku sarakošanas principu daudzas pozitīvas priekšrocības. Kaut arī 1948. līdz 1985. gada cēlienā virsdiriģentu izvēlē, repertuāra sastādīšanā, kā arī vairākos citos jautājumos plašākiem muzikālās inteliģences slāņiem, nerunājot nemaz par pašu pašdarbības masu pārstāvjiem, nekādas leģitimas tiesības nav (šajā ziņā tiklab pirmajā, kā otrajā latviešu Dziesmu svētku vēstures posmā bija iezīmēti daudz demokrātiskāki momenti), organizatorisko jautājumu risināšanā iedzīvinās materiālo rūpju neiegrozīta vērienība. Tā izpaužas gan svētku estrāžu atjaunošanā un būvniecībā, gan koristu, deju tautu, orķestrantu apgādē ar tērpiem, mēģinājumu telpu un dažādu citu saimniecisko jautājumu risināšanā.

Pie agrāk nebijušām parādībām pieskaitāma arī 1948. gada jūlijā aizsāktā visu Padomju Latvijas toreizējā administratīvi teritoriālā iedalījuma (25 apriņķu un 5 republikas nozīmes pilsētu) vienlaicīgā Dziesmu svētku ieskaņa. Šajā tuvāku un tālāku novadu tautas pašdarbības «armijas ģenerālskatē» piedalās 34 641 dalībnieks — viņu vidū 1003 kori ar 32 583 dziedātājiem. Tāda apjoma mākslas entuziastu «mobilizācija» agrāko svētku laikā nebija pieredzēta. Tiklab 1948. gada, kā arī turpmāko Dziesmu svētku laikā šādi lielo priekšsvētku pasākumi ir vienreizēji savā pamatfunkcijā. Tā ir repertuāra noslīpēšana, tradicionālo svētku scenārija elementu (piemēram, pašdarbnieku gājiena) apgušana un pats galvenais — sensenais

1. Dekorācijas VIII Dziesmu svētku (1933. g.) estrādes kreisajā pusē, ko izmantoja Nacionālā teātra brīvdabas izrādei — J. Akuratera «Viesturs» uzvedumam A. Mierlauka inscenējumā. 2. VIII Dziesmu svētku estrādes fragments. Priekšplānā skatu goda sardze pie 1873. gada Ligo karoga. 3. IX Dziesmu svētku

(1938. g.) plakāts. 4. VIII Dziesmu svētku (no kreisās) virsdiriģents Teodors Kalniņš, Jāzeps Vitols, tikko no ASV pārbraukušais Alfrēds Kalniņš, virsdiriģenti Emīlis Melngailis un Teodors Reiters. 5. VIII un IX Dziesmu svētku starposmā (no kreisās) Alfrēds Kalniņš (1879—1951) — ne tikai komponists, ērģelnieks,

«dziesmu kara» sacensību pasākums, kas pakāpeniski izauga arī par deju un orķestru «karu» atzariem. Notika lielo svētku braucēju atsijātā atlase. Jo jau ar pirmajiem pēckara gadu Dziesmu svētkiem Rīga savā ipaši būvētajā 1948. un 1950. gada svētku estrādē Komunāru laukumā, kopš 1955. gada — atklātajā un nu jau novecojušajā Mežaparka lielajā estrādē, visus kopkora dziedātājbūtājus uzņemt nevar.

Nav jaunuma bez labuma. Šāds «cenzs» jau ar 1948. gadu nosaka Dziesmu svētku žūriju stingros kritērijus. Ceļazīmes uz Rīgu tiek piešķirtas tikai labākajiem no labākajiem kolektīviem.

Tad arī nav pārsteidzoši, ka pēc svinību krāšņumā vēl nepieredzēti lieliski, kā to atceras daudzie aculiecinieki, dokumentē kino hroniku lentes, avižu un žurnālu bagātīgās publikācijas, 1948. gada Dziesmu svētkiem Rīgā sapulcējās «tikai» 20 803 pašdarbnieki, viņu skaitā 19 683 dziedātāji no 391 kora. Tiesa, salīdzinājumā ar 1938. gada un agrāko svētku koristu kopskaitu jāatskaita 120 bērnu kora 5141 dalībnieks. Arī tā ir novitāte — līdz pat 1960. gada vasarai, kamēr nebija izveidojies patstāvīgs latviešu skolu jaunatnes un bērnu Dziesmu svētku atzars, bērnu kori uzstājās lielo Dziesmu svētku estrādē. Tā ir skaista tradīcija, kas pirmajos deviņos svētkos netika kopta un par kuras atjaunošanu pašlaik iestājušies daudzi vadošie mūzikas speciālisti. Pieaugušos 1948. g. Dziesmu svētkos pārstāvēja 271 jauktais, viru un sieviešu koris ar 14 542 dziedātājiem.

Bet pats galvenais — šāda prasība, no svētkiem uz svētkiem konsekventi kopta dalībnieku atlase veicinājusi kordziedāšanas (laika gaitā — arī deju un orķestru) amatiņu profesionālo gatavību.

Un tā Dziesmu svētku vēstures trešais posms pārstāv desmit tālākos sarakojumus (1948., 1950., 1955., 1960., 1965., 1970., 1973., 1977., 1980., 1985. g.), kam kulminējums ir simtgades Dziesmu un deju svētkos 1973. gadā. Pašlaik vissvarīgākais ir fakts, ka nule sākajā latviešu tautas atmodas procesā esam atjaunojuši to, kas nepelnīti tika atmests, sākot ar 1948. gadu: svētku vēsturisko skaitlējumu. Tagad pēckara svētku saraksts, līdz ar skaitli «X», turpina Desmito līdz Devīnpadsmito lielo, Vispārējo latviešu dziesmu svētku numerāciju, vēstot, ka 1873. gadā aizsāktajai tradīcijai ar šīs vasaras svētkiem ir savdabīgs jubilejas reize — Divdesmitā.

bet arī slavenā LU kora «Dziesmuvara» dibinātājs (1925. g.); toreiz jaunais komponists, vijolnieks Helmers Pavasars (dz. 1903. g.) un komponists, ērģelnieks, diriģents — dziesmuvariešu šefs Adolfs Ābele (1889—1967).

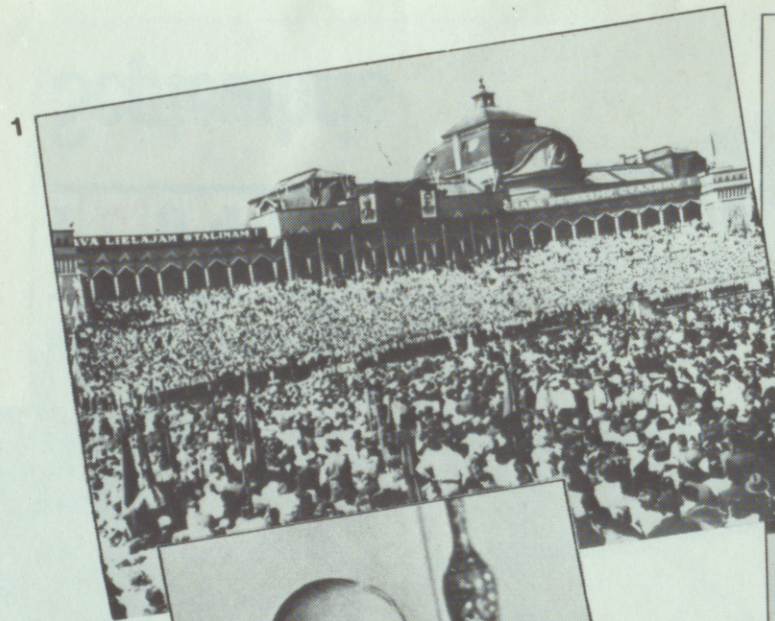
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

Augusts

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

1990

PĒCKARA GADU DZIESMU SVĒTKU ATZARI

Ar pirmajiem pēckara gadu Dziesmu svētkiem tiklab Padomju Lietuvā (1946. g.), Igaunijā (1947. g.) un Latvijā (1948. g.) iezīmējās apzināta tendence koru un pašdarbības orķestru mākslu apvienot ar tautas deju. Šāds sinkrētisma princips visumā valdīja līdz pat mūsdienām. Un tomēr līdzās dažādo tautas mākslas žanru apvienojumam iezīmējās tikai pēdējiem četrdesmit gadiem raksturīgā svētku sazarošanās. Nu jau aizvien izteiktāk dziesma nošķiras no dejas patstāvīgos, atsevišķos koncertos. Ne velti latviešu Dziesmu un deju svētku pašreizējā norisē runājam par Divdesmitajiem dziesmu un Desmitajiem republikas deju svētkiem. Līdz šim tie gadu un datumu izplānojumā bijuši gandrīz vai vienlaicīgi. Bet ir iespējams, piemēram, pilnīgi patstāvīgi, ar saviem noteiktiem vasaru cikliem, no koristu kopdziedāšanas neatkarīgs Deju svētku veidols. Pie tā mētiem jau esam nonākuši.

Tāpat kā pirmais pūtēju orķestru salidojums (1960. g. Alūksnē) ar saviem tālāko gadu republikas kopkoncertiem (II salidojums — 1964. g. Madonā; III — 1969. g. Talsos; IV — 1975. g. Limbažos; V — 1979. g. Ludzā; VI — 1983. g. Ogrē; VII — 1987. g. Daugavpilī) sācis veidot īpašu Orķestru svētku modeli. Te redzamie zināmi Dziesmu svētku elementi (krāšņais dalībnieku gājiens, radošā sacensība — «orķestru karš», pirmatkaņojumu autoru godināšana, uzvarētāju sveikšana utt.) pārnes sen izmantotās vokālo sariņojumu formas pašdarbības instrumentālās muzicēšanas kultūrā. Salidojumi veicinājuši tiklab mūsu amatieru vienību, kā arī to spējam piemērotā oriģinālrepertuāra vairošanos. Salīdzinājumā ar pirmskara gadiem līdz nepazīšanai audzis orķestru mākslinieciskās gatavības līmenis. Nav šaubu, ka šā žanra milzīgajā progresā zināma nozīme ir arī pirmo divu pro-

(1908—1981). 3. Pēckara latviešu Dziesmu svētku muzikālā simbola — kopš 1948. gada daudz atskatītais «Dziesmai šodien liela diena» (Arvida Skalbes dzeja) autors Pēteris Barisons (1904—1947). 4. Tiklab muzikālajā daiļradē,

fesionālo latviešu pūtēju orķestru darbībai — mūsu galvaspilsētas orķestrim «Rīga» un tā jaunākajam «biedram» Daugavpilī.

Kopā ar izcilajiem republikas koru virsdiriģentiem Dziesmu svētku vēstures trešajā posmā lieli nopelni ir arī mūsu orķestru mākslas speciālistiem: Rihardam Adamsonam, Mendelim Bašam, Jānim Brokam, Hermanim Eglim, Jānim Gercānam, Vilim Kokamegi, Augustam Krisbergam, Gunāram Ordlovskim, Jānim Ozoliņam, Alfrēdam Segliņam, Valdim Vikmanim un vēl daudziem citiem.

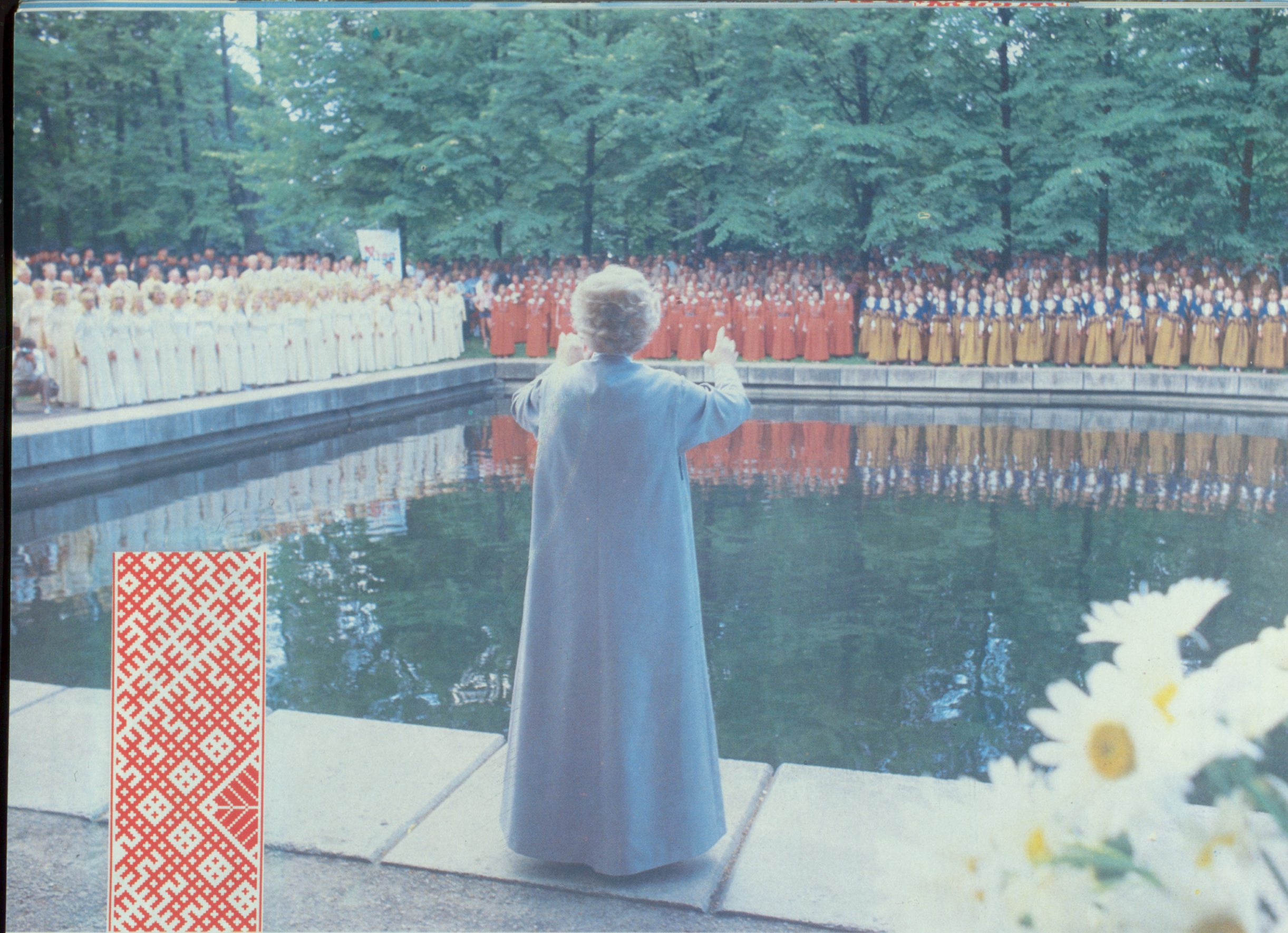
Sazarojas arī koru žanri un to atsevišķie Dziesmu svētku atzari. Mēs pamatoti lepojamies ar līdzšinējo sešu Padomju Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku suverēno virzību (1960., 1967., 1972., 1979., 1984., 1989. g.), ar zēnu koru salidojumu tradīcijas iesakņošanu. Kaut tiesa — pabeļas arī pamatotas balsis, vai ir taisnīgi Dziesmu un deju svētku norisēs bērņus šķirt no pieaugušajiem? Vai, piemēram, 1948. gada vērienīgo sariņojumu laikā jaunatnes līdzdalība aprīņķu un visas Latvijas lielajos svētkos nebija daudzķārt audzinošāķa? Paaudžu muzikālās stafetes nodošanā un saņemšanā viengabalaināķa?

Toties studentu Dziesmu un deju svētku patstāvīgais atzars — t. s. «Gau-deamus» (sākts 1956. g. Tartu, tradīcijās tālāķ bagātināts 1958. g. — Rīgā, 1967. g. — Tartu, 1968. g. — Viļņā, 1970. g. — Ogrē, 1974. g. — Tartu, 1978. g. — Viļņā, 1982. g. — Rīgā, 1984. g. — Tallinā, 1987. g. — Rīgā, 1988. g. — Viļņā) vairs īpašu nopamatojumu neprasa. Tā ir grandioza Baltijas studējošās jaunatnes daudznaķionālās sadraudzības un studentijas dziesmu gara izķopšanas forma.

Pie Dziesmu svēķu saķuburojuma interesantāķajām parādībām jāķie-skaita dažādu viendabīgo koru (sieviešu un vīru) salidojumi. Sāķti sešdes-mito gadu posmā, tie laķķa gaitā arī apsikuši, lai tad atķal pakāķeniski aktivizētos.

1. X Dziesmu svēķķu (1948. g.) kopaina Esplanādē (Kopunāru laukumā). 2. X Dziesmu svēķķu virsdiriģenti. No kreisās: Jēķabs Mediķš (1885—1971), Leonīds Vīķners (dz. 1906. g.), Teodors Kalņiķš (1890—1962) un Jāņis Ozoliķš

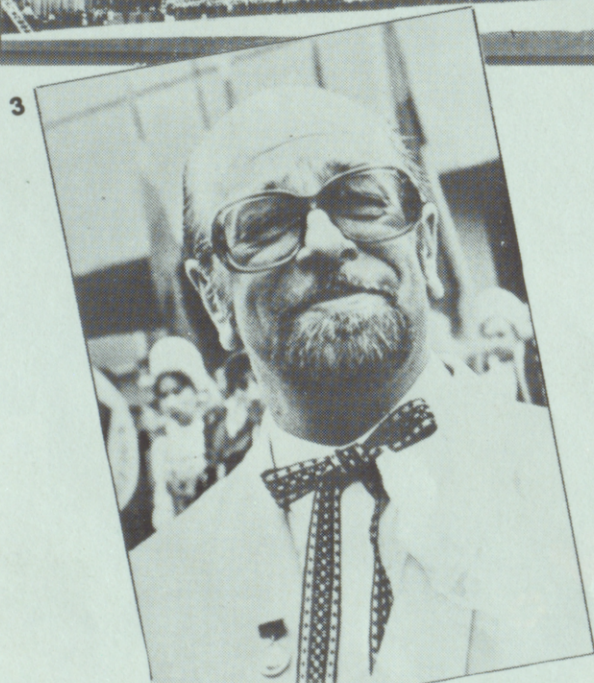
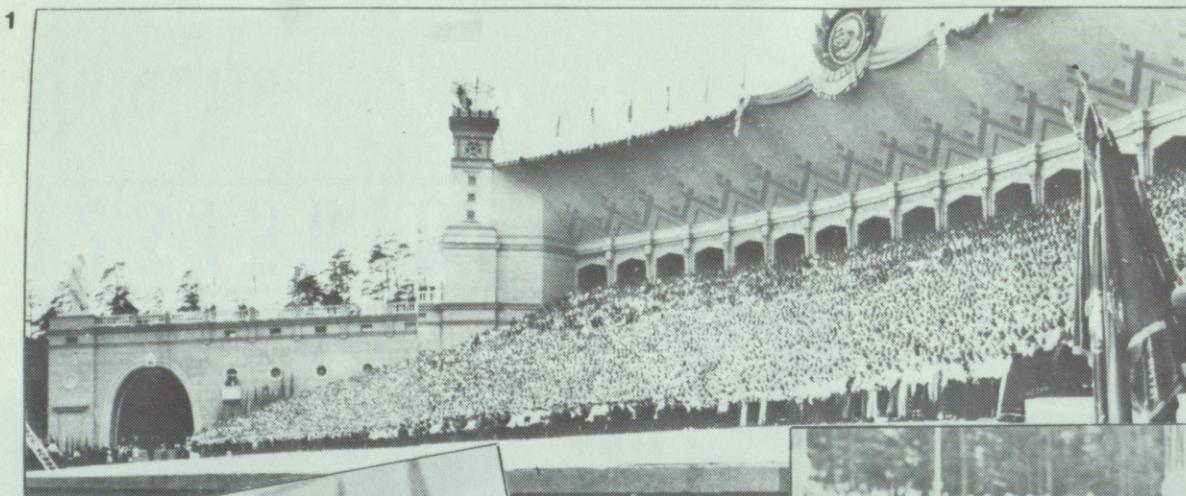
kā arī rakstniecībā spoķus panāķumus guvušais Mārķeris Zariķš — 24. maijā astoņdesmitgadņieķs. 5. Padomju Latvijas pirmo — 1948. gada Dziesmu svēķķu gāķjiens.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Septembris

1990

IZCILĀKIE LATVIJAS KORI MŪSDIENĀS

Pašreiz pie ievērojamākajiem koriem jāpieskaita Nacionālās Operas koris (Paula Jozuusa, Teodora Reitera, pēc kara — Rūdolfa Vanaga, Haralda Medņa, Ilgvara Matroža, Jāņa Zirņa u. c. vadībā), kas darbojas kopš 1919. gada, tad 1940. gadā nodibinātais Latvijas Radio koris, kas tagad nesava organizatora un pirmā vadītāja Teodora Kalniņa vārdu (diriģenti Imants Kokars, Edgars Račevskis u. c., tagad — Juris Kļaviņš, Sigvards Kļava), kā arī kara gados Ivanovā izveidotais Valsts Filharmonijas koris (dibinātājs Jānis Ozoliņš, vēlākie diriģenti Jānis Dūmiņš, Daumants Gailis u. c.) — pašreizējais Valsts Akadēmiskais koris «Latvija» (Imants Cepītis, Ausma Derkēvica, Edgars Račevskis).

Emīla Dārziņa speciālās mūzikas vidusskolas zēnu koris, kam pēdējos gados ir liela pieredze atbildīgās koncertturnejās pa Eiropu (diriģents Jānis Ērenštreits), veicina tiklab latviešu skolēnu koru, kā arī zēnu koru aizvien intensīvāko kustību.

Par latviešu pašdarbības koru avangardu šobrīd uzskatāmi t. s. Tautas kori. Šimbrīžam Tautas koru skaits tuvojas septiņiem desmitiem.

Uz sacensību panākumu augstākā pjedestālā visvairāk (kopš 1948. gada Dziesmu svētkiem) kāpis Imants Kokars. Viņš ir latviešu viru koru lepnuma «Dziedonis» ilggadējais vadītājs, slavenā Cēsu rajona skolotāju jauktā kora «Beverina» šefs. Latvijas koru pašdarbībā īpašu «ārpuskonkurences» statusu ieņem Imanta Kokara lolojums — Rīgas kamerkoris «Ave sol».

Dziesmu svētku karognesēja godu jaukto Tautas koru grupā regulāri ieguvusi Gido Kokara «Daile». Paša maestro izauklētais Bauskas rajona skolotāju Tautas koris «Daina» pēdējā laikā izaudzis par vissivāko «Dailes» konkurentu. Laiku pa laikam «dziesmu karā» uzvarētāja laurus Gido Kokaram atņēm Daumanta Gaiļa «Juventus» (tagad šo kolektīvu vada Juris Kļaviņš), Jāņa Dūmiņa «Rīga» (Edvins Dziļums), Imanta Kokara «Beverina» (Juris Kokars). Radošās biogrāfijas vērienā izcila ir vecmeistara Leonida Vignera kora «Mūza» darbība. Ar cieņu jārunā arī par daudziem citiem Tautas koru kustības veterāniem: Ansi Alberingu, Uldi Balodi, Terezi Broku, Irēnu Baltābolu, Irēnu un Jāni Kravajiem, Laimu Lasmani, Ausmu

1. Latvijas PSR 1955. gada Dziesmu un deju svētkos atklātā Mežaparka lielā estrādē. 2. Svētku estrādē starp dziesmām ievijās arī dejas — LVU studentu temperamentīgajā sniegumā... 3. Komponists un latviešu pūtējmuzikas redzamākā

autoritāte virsdiriģents Gunārs Ordelovskis (dz. 1927. g.) 4. XIII Dziesmu un deju svētku (1960. g.) virsdiriģenti. No kreisās: Teodors Kalniņš (1890—1962), Jānis Dūmiņš (dz. 1922. g.), Staņislavs Broks (1926—1977) un Jānis Ozoliņš

Moricu, Ludmilu Pismennaju, Ilgu Radziņu, Daumantu Reiteru, Elvīru Salmiņu, Arnoldu Skridi, Valdi Vikmani. Japiemin no dzīves nu jau aizgājušie Latvijas vadošo pašdarbības koru diriģenti Staņislavs Broks, Janis Dreimanis, Pauls Dreimanis, Niklāvs Dūze, Dzidra Kļaviņa, Arvids Krastiņš, Ludvigs Leitis, Ilgvars Matrozis, Alberts Melbārdis, Mefodijs Skuja, Elmārs Vikmanis.

Tautas viru koru grupā no Imanta Kokara «Dziedoņa» sasniegumiem cenšas neatpalikt arī Haralda Medņa «Tēvzeme», Edgara Račevska «Gaudeamus», Paula Kveldes «Absolventi» un vēl citi izcili kolektīvi.

Bet sieviešu Tautas koru saimē Vissavienības un starptautisko sasniegumu superzvaigzne ir un paliek Ausmas Derkēvicas un Imanta Cepiņa «Dzintars», kura panākumi stimulējuši Jāņa Zirņa «Ausmas», Jāņa Branta «Ligas», Antoniņas Mežinskas «Ievijas», Kārļa Kreicberga «Atbalss», Emīlijas Slišanas «Medicus», Valda Zeltkalna «Kantus» muzikālos panākumus sieviešu kordziedāšanas mākslas jomā.

Varam pamatoti lepoties ar Latvijā pašlaik tik spēcīgi sakoplojušo, no mūsu mūzikas augstskolas nākušo vidējās un jaunākās paaudzes diriģentu varenā saimi. Leons Amoliņš, Jevgeņijs Augustinovičs, Kārlis Beinerts, Ivars Bērziņš, Vilnis Boža, Oļģerts Cintiņš, Mārgers Dreimanis, Edvins Dziļums, Aivars un Viesturs Gaiļi, Jānis Garančs, Eduards Grāvis, Jānis Grigālis, Māra Ģirne, Jānis Kivilišs, Sigvards Kļava, Juris un Uldis Kokari, Andris Lekstutis, Roberts un Viesturs Liepiņi, Jānis Lindenbergis, Egils Lipšāns, Jēkabs Ozoliņš, Arvids Platpers, Guntis Pļavnieks, Arnis Poruks, Liga Priedite, Andris Rebhūns, Jānis Rijnieks, Maruta Rozīte, Jānis Sprancmanis, Jānis Stirna, Vilmārs Vasulis, Irēna Veisbārde, Andris Veismanis, Einārs Verro, Valdis Zeltkalns, Miervaldis Ziemelis, Jānis Zirnis un vēl daudzi citi savas rokas stingri tur latviešu koru kultūras pavedienus.

Runājot par virsotnēm, jāatzīmē gadu gaitā izkristalizējies jauns «augstākās līgas» statuss — Nopelniem bagātā kolektīvu goda nosaukums. Ar to apbalvoti abi vadošie latviešu profesionālie kori «Latvija» un Radio un televīzijas T. Kalniņa kolektīvs. Taču šo nosaukumu saņēmušas arī deviņas amatieru vienības: «Mūza», «Daile», «Juventus», «Rīga», «Dziedonis», «Tēvzeme», «Gaudeamus», «Dzintars» un «Ave sol».

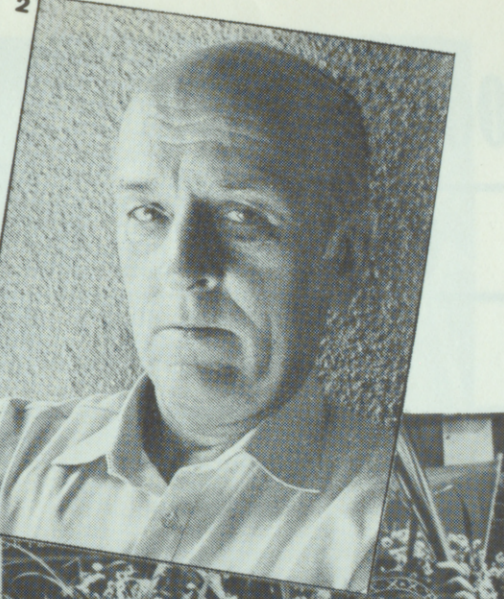
(1908—1981). 5. Tautā apjūsmotais dziesminieks, viens no visražīgākajiem latviešu komponistiem Arvids Zilinskis — 31. martā astoņdesmitpiecgadnieks.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Oktobris

1990

PĒCKARA DZIESMU SVĒTKU REPERTUĀRS

Latviešu Dziesmu svētku vēstures pirmajā posmā (1873—1910) ciltu mūzika bija it kā centrā, ap to pakāpeniski apvijas latviešu tautasdziesmu apdaru un nacionālās oriģinālmūzikas repertuārs, bet mūsu svētku tradīcijas trešajā — pēckara gadu posmā (1948—1985) repertuāra kārtotumā ir bijis vērojams otrāds process. Un tā, pretēji Dziesmu svētku vēstures otrajā posmā (1926—1938) aprobētajai kora repertuāra stingri latviskajai koncertprogrammā, iekritām otrā galējībā. Padomju Latvijas Dziesmu un deju svētkos tuvāku un tālāku kaimiņu folklorā gan kopkora, gan apvienoto deju un orķestru kolektīvu priekšnesumā kļuva par dominējošo. Rezultātā labi domātie padomju tautu internacionālās kopības demonstrējumi mākslinieciski izplēnēja muzikāli virspusējā un paviršā kaleidoskopiskumā. Raibu raibais repertuārs «kokteilis» devalvēja gadsimta seno Dziesmu svētku pamatideju — tautas nacionālo sasniegumu pašapliecinājumu. Šķiet, vienu no savām kulminācijām šī negatīvā tendence sasniegta 1977. gada Dziesmu svētkos. Latvijā sabrauca cittautu pašdarbnieki, ciemojās padomju un ārzemju mūzikas speciālisti, kultūras un mākslas darbinieki, tūristi. Viņi dzirdēja un redzēja latviešu pašdarbnieku lielisko meistarību, taču reizumis bija nepiedodami maz iespēju iepazīt pašu Dziesmu un deju svētku rīkotāju nacionālās mūzikas klasisko un laikmetīgo vērtību dārgakmeņus.

Tiesa, trešajā posmā republikas pašdarbības entuziastiem bija bagātīga iespēja apgūt daudzpusīgu repertuāru, iepazīt cilvēces kultūras bagātību purā uzkrāto dārgumu daili.

Blakus cittautu klasikai un folkloras apdarēm pēckara gadu Dziesmu svētku repertuārā no Jūrjānu Andreja un Jāzepa Vītola līdz pat Alfrēdam Kalniņam, Emīlim Melngailim, Jāzepam Mediņam, Pēterim Barisonam, esam spējuši jaunajam klausītāju paaudzēm nodot glabāšanā un tālākā propagandēšanā desmitiem latviešu mūzikas klasikas meistardarbu. Tur Jāzepa Vītola «Gaismas pils», latviešu tautasdziesmā sākotnēji Jūrjānu Andreja «Pūt, vējiņ!», Emīļa Melngaila «Jāņuvakars», Alfrēda Kalniņa «Dziedot dzimu, dziedot augu» — latviešu Dziesmu svētku un dziedāšanas mūžīguma simboli, kam kopš 1948. gada pārliecinoši pievienojusies arī Pētera Bari-

Imants Kokars (dz. 1921. g.) — J. Vītola Latvijas Valsts konservatorijas sestais rektors, koristu un klausītāju cildinātais virsdiriģents (kopš XIV Dziesmu svētkiem līdz mūsdienām). 2. Komponists Ģederts Ramans (dz. 1927. g.). 3. Kora pašdar-

sona «Dziesmai šodien liela diena». Savukārt tādi Dziesmu svētku klasiskie stūrakmeņi, kā Emīļa Dārziņa «Lauztās priedes», Jāzepa Vītola «Karaļmeita», Jāzepa Vītola «Upe un cilvēka dzīve», Emīļa Melngaila «Senatne», kā arī citi kora literatūras šedevri, nesuši svētku dziedātājos un klausītājos tautas vitālā spēka, varonības, nesalaužamības apliecinājumus. Diemžēl ne viss no klasikas bagātībām trešā posma svētku repertuāram lies nodevīgs. Ādolfs Ābele, Jānis Cirulis, Volfgangs Dārziņš, Jānis Kalniņš, Jānis Mediņš, Jānis Norvilis, Helmers Pavasars, Valdemārs Ozoliņš un vēl daudzi citi latviešu kora dziesmas vecmeistari vairāk nekā četrdesmit gadus Dziesmu svētkos nav skanējuši.

Sasniegumi un rūgti zaudējumi. Būtu netaisni pirmo kontā ar lepnumu nepieminēt visu to spilgtāko, ko Padomju Latvijas Dziesmu svētku kopkorim devuši Jēkabs Graubiņš, Paula Līcīte, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, Ādolfs Skulte, Mārgeris Zariņš, Arvids Žilinskis un vēl citi pirmo pēckara gadu ievērojamākie dziesminieki. Viņu paraugam sekojot, 60.—70. gadu posmā kopkoru repertuārā ienāca Aldoņa Kalniņa, Imanta Kalniņa, Valtera Kaminska, Raimonda Paula, Pētera Plakida, Ģederta Ramana, arī šo rindīņu autora kora mūzika. Un katrs komponists, kurš izjūtis sava skaņdarba neparasto savilņojumu, līdz sirds dziļumiem sabangoto pārdzīvojumu, klausoties, kā tūkstošbalsu gaviļēs nedzirdētā spēkā izaug paša lolotais garabērns, kļūst Dziesmu svētku idejas līdzgaitnieks uz mūžu. Atkal un atkal domā par iespēju sarakstīt kopkorim kaut ko vajadzīgu, tā specifikai atbilstošu, laikmeta prasībām piemērotu. Uzdevums nav no vieglajiem. Īpaši ņemot vērā, ka Dziesmu svētki, būdami liela mēroga sabiedriski politisko norišu atspoguļotāji, ne vienu vien autoru ierāvuši šķietamo aktualitāšu dziņrakmeņos. Kā un ko rakstīt, lai nepaliktu viendienīšos? Lai neiejuktu sēnalu dražā, bet dotu savai tautai dzīvot un digtspējīgus graudus, no kuriem plaukst latviešu kora mākslas šodienīgie zari un nākotnes zūbotie atzari, tā ir pamatproblēma, kas bijusi un ir svarīga ik komponistam. Arī Mārtiņam Braunam, Paulam Dambim, Selgai Mencei, Egilam Straumem, Pēterim Vaskim, Imantam Zemzarim — daudziem astoņdesmito gadu Dziesmu svētku repertuāra pretendentiem, no kuriem atsevišķiem jau bijusi laime debitēt, bet kuru vidū ir arī ne mazums skaņpaužu, kas ar debijām nu ver jaunas lappuses pašreizējo un arī tālāko latviešu Dziesmu svētku norisēs.

bībā un 60.—70. gadu Dziesmu svētku repertuārā daudz pārstāvētais komponists Valters Kaminskis (dz. 1929. g.). 4. Apvienotā deju kolektīva «raksti» Daugavas stadionā. 5. Sievas un meitenes — ne tik tālā pagātnē aizvadīto Dziesmu un deju svētku gājienā.

1. Pēckara gadu latviešu viru kora lepnums — daudz Vissavienības un starptautisku balvu ieguvējs, «dziesmu karu» karognesējs — LPSR Nopelniem bagātais kolektīvs Tautas koris «Dziedonis». Vidū tā šefs (nepārtraukti kopš 1955. g.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Novembris

1990

LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU VĒSTURES DATI UN SKAITĻI

Pirmais posms (1873—1910)

	Virsdireģenti	Koristu kopskaits
I svētki 1873. g. VI Rīgā	Jānis Bētiņš	1003
II svētki 1880. g. VI Rīgā	Indriķis Zīle	1653
III svētki 1888. g. VI Rīgā	Jānis Bētiņš	
	Indriķis Zīle	2618
	Andrejs Jurjāns	
	Ernests Vigners	
IV svētki 1895. g. VI Jelgavā	Indriķis Zīle	apm. 3000
	Andrejs Jurjāns	(paredzēto 5000 vietā)
	Jānis Kade	
	Ernests Vigners	
V svētki 1910. g. VI Rīgā	Pauls Jozuuss	apm. 2300
	Andrejs Jurjāns	(paredzēto 10 000 vietā)
	Pāvuls Jurjāns	
	Jāzeps Vītols	

Otrais posms (1926—1938)

VI svētki 1926. g. VI Rīgā (arī visi tālākie Rīgā)	Pauls Jozuuss	6 526
	Alfrēds Kalniņš	
	Emilis Melngailis	
	Teodors Reiters	
VII svētki 1931. g. VI	Pauls Jozuuss	11 853
	Emilis Melngailis	
	Teodors Kalniņš	
	Teodors Reiters	
VIII svētki 1933. g. VI	Pauls Jozuuss	ap 9400
	Emilis Melngailis	(paredzēto 12 000 vietā)
	Teodors Kalniņš	
	Teodors Reiters	
IX svētki 1938. g. VI	Teodors Kalniņš	apm. 16 000
	Emilis Melngailis	
	Teodors Reiters	

1. Vissavienības un starptautisko konkursu laureāts, LPSR Nopelniem bagātais kolektīvs Tautas koris «Dzintars» — mūsu sievieškoru kultūras spožākā zvaigzne. Abi tā ilggadējie vadītāji Ausma Derkēvica (dz. 1929. g.) un Imants Cepītis (dz. 1935. g.) ir arī pelnītu autoritāti ieguvušie Dziesmu svētku virsdireģenti.

2. Daudzos tūkstošos skaitļojamās Latvijas sieviešu kopkora pārstāves neseno Dziesmu svētku gājiena kolonnās. 3. Jauki, ja reizēm nenopietns varējis būt viens no pēckara gadu Latvijas visnropietnākajiem kora skandaru meistariem — Aldonis Kalniņš (dz. 1928. g.). 4. Virsdireģents Gido Kokars (dz. 1921. g.) un viņa

Trešais posms (1948—1985)

	Kolektīvu skaits	Dalībnieku kopskaits
X svētki 1948. g.*	448	20 800
XI svētki 1950. g.	467	22 000
XII svētki 1955. g.	460	17 200
XIII svētki 1960. g.	393	14 800
XIV svētki 1965. g.	380	15 000
XV svētki 1970. g.	505	18 500
XVI svētki 1973. g.	381	18 000
XVII svētki 1977. g.	467	19 000
XVIII svētki 1980. g.	593	24 000
XIX svētki 1985. g.	658	24 950

* Šie svētki notikuši jūlija vidū Rīgā

VIRSDIREĢENTI SVĒTKU TREŠAJĀ POSMĀ

T. Kalniņš — X, XI, XII, XIII svētkos; Jēk. Mediņš — X, XI, XII, XIII (Goda), XIV (Goda), XV (Goda); J. Ozoliņš — X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII (Goda), XVIII (Goda); L. Vigners — X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII (Goda), XVIII (Goda); Alfr. Kalniņš — X (Goda); E. Melngailis — X (Goda); H. Mednis — XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII; J. Dūmiņš — XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; E. Tons — XII, XIV; S. Broks — XIII—XVI; D. Gailis — XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; I. Kokars — XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; I. Cepītis — XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; G. Ordelovskis — XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; G. Kokars — XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; E. Račevskis — XV, XVI, XVII, XVIII, XIX; A. Derkēvica — XVI, XVII, XVIII, XIX; V. Vikmanis — XVI; P. Kvelde — XVIII, XIX; I. Matrozis — XIX; H. Eglītis — XVIII, XIX.

Iolojums — LPSR Nopelniem bagātais kolektīvs Tautas koris «Daile» — pēckara jauktu kora sacensībās visvairāk pirmās vietas ieguvēju pjedestālā suminātā vienība. 5. Gan jaunās, gan vecākās paaudzes klausītāju un kordziedātāju milulis — komponists Imants Kalniņš (dz. 1941. g.).

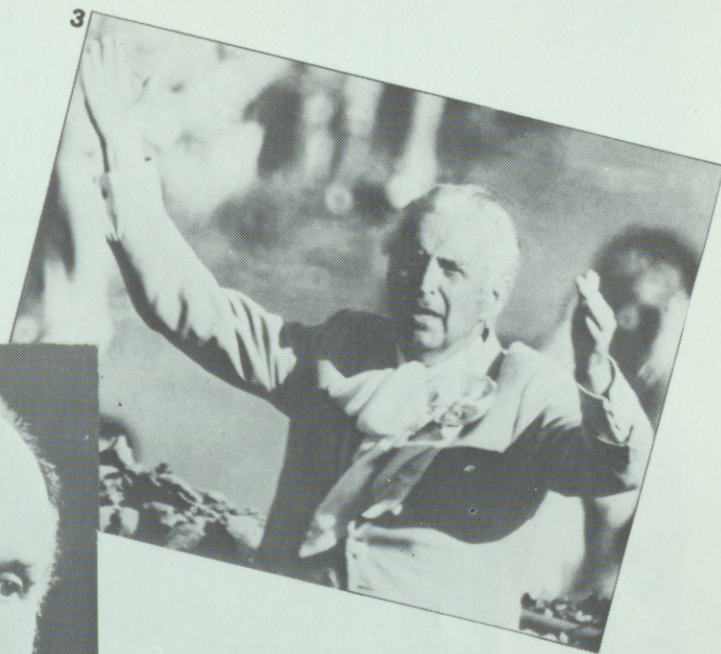
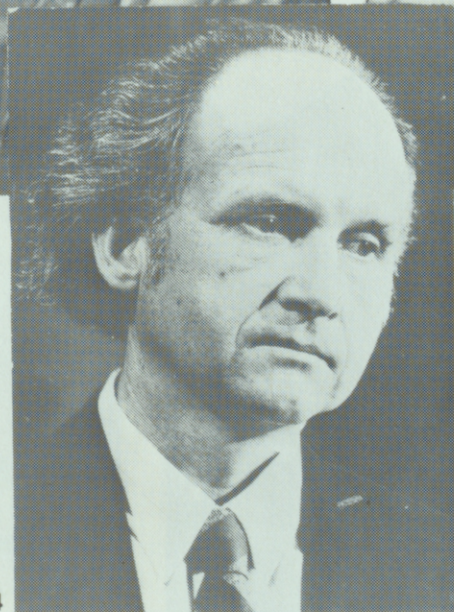
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

Decembris

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

1990

DIVDESMITO VISPĀRĒJO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU GADA (1990) JUBILĀRI KOMPONISTI

Simtgadnieks JĀNIS MEDIŅŠ (1890. g. 9. X Rīgā — 1966. g. 4. III Stokholmā).

Jaunākais no muzikāli apdāvinātās Mediņu ģimenes pārstāvjiem. Tāpat kā vecākais brālis Jāzeps (1877—1947), vidējais brālis Jēkabs (1885—1971) un māsa pianiste Marija Silēvica (1879—1912), Jānis Mediņš nekādās mūzikas augstskolās nav studējis. Viņa radošās dzīves universitāte bija muzikanta darba prakse, dažādu instrumentu spēles un mūzikas teorijas apguve Zīgerta mūzikas institūtā. Jau ap 1910. gadu aizsākās Jāņa Mediņa komponista darbība. Muzicēšana dažādos orķestros, piedalīšanās Pāvula Jurjana nodibinātās «Latviešu operas» trupā (1913—1915), kur dzima arī topošā meistara pirmā lielā skatuves darba — operas «Uguns un nakts» grandiozā ideja, pēc tam pirmā pasaules kara gaitas latviešu strēlnieku rindās, — tas viss bija spēcīgs radošo dotību rūdījums. Pēc kara, pārbraucis Rīgā, Jānis Mediņš sāka aktīvas diriģenta un komponista gaitas. Bija Latvijas Konservatorijas profesors, līdz pat 1944. gada rudenim — Latvijas Radio simfoniskā orķestra vadītājs. Pēc tam smagie svešuma gadi Zviedrijā, 75 gadu jubilejas svinības Rīgā, ar stingru apņemšanos atgriezties, ko papildīt liedza pēkšņā nāve...

Jāņa Mediņa talantīgajā muzikālajā devumā ir visdažādākā veida skaņdarbi, sākot ar radio vajadzībām rakstītu salonmūziku un kinofilmā domātu sadzīvīsku dziesmiņu («Laša kundze bola acis...» no 1939. gada k/f «Zvejnieka dēls») un beidzot ar spožu instrumentācijas vērīgu caurstrāvētu simfonisko darbu klāstu (poēmas «Imanta», «Zilais kalns», simfonija, 3 simfoniskās svītas, 3 koncertāna sacerējumi), monumentālām skatuves partitūrām (4 operas: «Uguns un nakts», «Dievi un cilvēki», «Spridītis» — pirmā latviešu bērnu opera, «Luteklīte»; pirmais latviešu balets «Mīlas uzvara»). Kā nacionālās operas un baleta pamatlicējs (kopā ar Alfrēdu Kalniņu), kā melodiski izteiksmīgu un emocionālajā dziļumā dārznišķu solo dziesmu (ap 170 — pirmās rakstītas divdesmit gadu vecumā, pēdējās — ciemojoties Latvijā, dzīves septiņdesmit piecu gadu jubilejas priekšvakarā), patriotisku kordarbu («Tev mūžam dzīvot, Latvija») au-

(1938—1987) (ceturtais no kreisās) savu kolēģu un domubiedru vidū Dziesmu svētku parkā. No kreisās: I. Cepītis, G. Kokars, P. Kvelde, E. Račevskis, I. Kokars, J. Dūmiņš, J. Riņnieks, D. Gailis. 3. IX Dziesmu svētku (1938. g.) «dziesmu kara» uzvarētājs, kopš XI Dziesmu svētkiem (1950. g.) jauzu suminātais virsdiri-

tors, Jānis Mediņš ir un paliek latviešu klasiku saimē viens no radoši spilgtākajiem, tautā iemīļotākajiem mūsu mūzikas kultūras vecmeistariem.

Astoņdesmitpiecgadnieks ARVĪDS ŽILINSKIS (dzimis 1905. gada 31. martā Saukā). PSRS Tautas skatuves mākslinieks, komponists un pianists, J. Vītola Latvijas Valsts konservatorijas ilggadējs profesors.

Sobrid būdams viens no vecākajiem profesora Jāzepa Vītola kompozīcijas klases absolventiem (1933), jubilārs visu savu mūžu atdevis sabiedrības — īpaši jaunatnes — muzikālās audzināšanas un izglītošanas mērķiem. Tieši tāpēc arī viņa neparasti plašajā skaņdarbu sarakstā (ap 1400 nosaukumu) tik daudz nozīmīgu, jaunajai paaudzei veltītu sacerējumu. Gan nelielas klavierminiātmās un melodiski sirsnīgas dziesmiņas, Raiņa Saulgriežu pasakas «Zelta zirgs» muzikālais risinājums operā, gan bērnu baleti «Spridītis», «Lolitas brīnumputns», tāpat citi jaunatnes auditorijai domāti opusi. Arī pašdarbības korim Arvida Žilinska melodiķa talants bijis dāsns. Ne velti viņa dziesmas un tautasdziesmu apdares skan visā Latvijā. Kopš XI Dziesmu svētkiem Arvida Žilinska vārds regulāri figurējis mūsu kopkoru repertuārā.

Astoņdesmitgadnieks MARGĒRIS ZARIŅŠ (dzimis 1910. gada 24. maijā Jaunpiebalgā, skolotāja ērgelnieka Oto Zariņa ģimenē). PSRS Tautas skatuves mākslinieks, komponists, rakstnieks.

Arī viņa radošās izpausmes pamatā ir profesora Jāzepa Vītola skolas ietekme. Agrinā līdzdalība Dziesmu svētku repertuāra veidošanā (debija VII svētkos 1931. gadā), žanriski un stilistiski krāsaina, gan ar vokālo, instrumentālo, gan skatuves mūzikas daļrādī (tai skaitā «Zaļās dzirnavas», «Nabagu opera», opera balets «Svētā Maurīcija brīnumdarbi» u. c.) saistīta muzikālā vitalitāte, sabiedriskās darbošanās temperaments un kopš sešdesmitajiem gadiem pārsteidzošas aktivitātes daiļliteratūrā (romāni, stāsti, apraksti), — tas viss raksturo vecmeistara personību. Oratorijs «Mahagoni», svīta «Grieķu vāzes», vokālie cikli «Sudrabotā gaisma», «Partita baroka stilā», «Concerto innocento» ērģelēm ar kamerorķestri — šis, kā arī vēl daudzas citas partitūras ir latviešu mūzikas kultūras pēckara gadu sasniegumu zelta fonda sastāvdaļa. Un mēs ticam, ka Margēra Zariņa fantāzijā bagātā komponista spalva, asprātībām un pašironijas pārpilnais literātais talants priecēs klausītājus, lasītājus vēl ilgi arī turpmāk.

1. Sāgoda 3. februāra simtgadniece — dziedātāja un pianiste, profesora Jāzepa Vītola uzticamā dzīvesbiedre Annija (mirusi 1982. g.) savā pēdējā dzimtenes ciemu reizē 1980. gada Dziesmu svētku vasarā Latvijā. 2. XIX Dziesmu svētku virsdiriģentu debitants, no dzīves pārāgri aizgājušais Ilgvars Matrozijs

ģents Haralds Mednis (dz. 1906. g.). 4. Ar «Ave sol», «Dzintara», «Latvija» un citu koku ārzemju koncertturnejām pasaulē vistālāk aizskanējušais latviešu komponists Pauls Dambis (dz. 1936. g.).

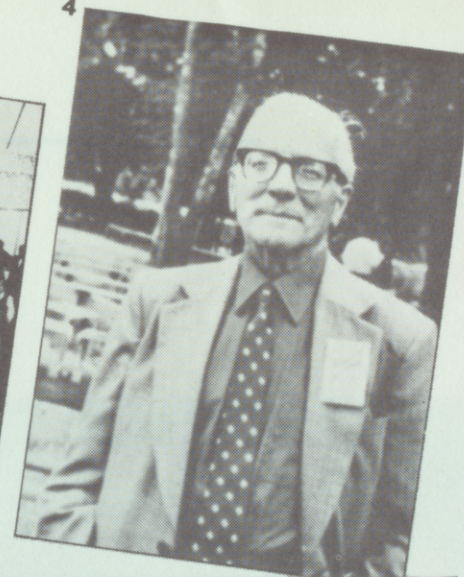

2

4

5

7

LATVIEŠU KORA MĀKSLA SVEŠATNĒ

To, ka latvieši ir dziedātājtauta, spilgti apliecina arī visa ilgā un sarežģītā pēckara gadu klaida tautiešu kultūras dzīves vēsture. Jau ar 1946. gada vasaru Vācijā, ar 1949. gadu — Anglijā aizsākās trimdas koristu, diriģentu, komponistu radošā aktivitāte savu nacionālo Dziesmu dienu pasākumos. Kopš 1951. gada par regulāru ikgadēju parādību kļūst Austrālijā organizētās latviešu kultūras dienas, kuru centrā nu jau stabili nostājušies vietējo kora (vēlāk arī viesu vienību, pašlaik pat Latvijas pārstāvju) apvienotie kopkoncerti. Kora, kamerģimelī un simfoniskās jaundarbu ražas saliedējums ar citu — mākslas un literatūras nozaru novitātēm iezīmē ASV (kopš 1953. gada, Čikāgā), Kanādā (arī tajā pašā gadā Toronto) aizsāktā unikālā Vispārējo latviešu dziesmu svētku kustību. Tā pamazām iesakņojās Rietumeiropā (1964. gadā Hamburgā), aizsniedzoties līdz pat patriotiska spožuma un pirmo reizi kopēji ar Latvijas mūziķu pārstāvjiem nosvinētajai Sesto Eiropas latviešu dziesmu svētku pacilātibai (Zviedrijā, Helsingborgā, 1989. gadā). Mēs visas pasaules priekšā varam lepoties ar šo ārzemju tautiešu kora kultūras un profesionālās mūzikas mākslas pārliecinošo progresu, ar tradicionālo Dziesmu svētku sakuplojušajiem zariem un atzariem ārzemēs. Piemēram, kopš 1962. gada Sietlā ievadītajiem ASV Rietumkrasta latviešu Dziesmu svētkiem, kopš 1967. gada ASV popularitāti guvušajām Garežera Dziesmu dienām, kopš 1975. gada regulāri organizētajiem latviešu jaunatnes Dziesmu svētkiem un vēl dažām citām kultūras dzīves rosmēm, kas veicinājušas tēvu tēvu muzikālā mantojuma saglabāšanu, izklaidētās tautas vitālo spēku konsolidēšanu, ārzemju latviešu māksliniecisko talantu inspirēšanu un atraisīšanu.

Tiesa, salīdzinājumā ar dzimtenes Dziesmu svētku kopkoru apjomiem klaida muzikālajās norisēs esam bijuši laimīgi par nedaudzu simtu kordziedātāju apvienošanu, nemaz nerunājot par vienu tūkstoti, ko šo svētku 45 gadu vēsturē vērtējam kā augstāko kvantitatīvo rādītāju, pat sava veida

komponists, londonietis Helmers Pavars (dz. 1903. g.). 5. Latvian music workers' choir — first director and soloist of the Latvian song festival in Rietumvācijā, Ķelnē. No kreisās: komponists, publicists Alberts Jērums (1919—1978), diriģents, komponists Arvids Purvs (dz. 1926. g.), dziedones Ilēne Pētersone, Rūta Gerke un vijolnieks, diriģents Arvids Norītis (1902—1981). 6. Brāļu Mediņu

rekordskaitli. Taču svarīgas ne jau kvantitātes. Vēsturiski nozīmīga ir senenās tradīcijas izkopšana, klasiskās un laikmetīgās kora mūzikas bagātību sakausēšana, jaunu partitūru un jaunu radošo spēku stimulēšana. Turklāt pašreizējā — Vispārējo latviešu dziesmu svētku vēstures jaunā (ceturtā) vēsturiskā posma ievadījumā vissvarīgākā ir atziņa, ka gan tieši, gan pārnēstā nozīmē Latvijas kultūras kopvērtību pūrā tiek atgriezti un mājās godā celti visi mūsu mūzikas vēsturei nozīmīgie pēckara gadu darbinieki. Tur — Ādolfs Ābele, Valentīns Bērzkals, Ernests Brusubārda, Jānis Cirulis, Volfgangs Dārziņš, Alberts Jērums, Arnolds Kalnājs, Jānis Mediņš, Arvēds Norītis, Voldemārs Ozoliņš, Jēkabs Poruks, Teodors Reiters, Bruno Skulte un desmiti citi no dzīves jau aizgājušie vecmeistari (Libekā apglabāto Jāzepu Vitolu ieskaitot), tur Ilze Akenberga, Mārtiņš un Pēteris Aldiņi, Longins Apkalns, Jānis Beloglāzovs, jaunie Brusubārdas, Andrejs Jansons, Jānis Kalniņš, Tālvāldis Ķeniņš, Anita Kuprisa, Knuts Lesiņš, Imants Mežraups, Jānis Norvilis, Marks Opeskins, Helmers Pavars, Gundars Pone, Arvids Purvs, Lolita Ritmane, Imants Sakss, Arnolds Šturms, Andris Vitolis, Roberts Zuika un daudzu paaudžu simti citu ārzemju Dziesmu svētku dedzīgie līdzstrādnieki.

Dziesmu svētku norises 1989. gada vasarā pierāda, ka sācies Latvijā un ārzemēs dzīvojošo latviešu mūzikas darbinieku aktīvs konsolidācijas process. Par 11. Rietumkrasta ASV latviešu dziesmu svētku virsdiriģentu bija uzaicināts Imants Kokars. Helsingborgā 6. Eiropas latviešu dziesmu svētku virsdiriģentu skaitā debitēja Juris Kļaviņš. ASV kopkori piedalījās «Ave sol», Eiropas dziedotņu saimē bija LVU «Juventus», kā arī Jura un Ulda Kokaru lolojums «Lauda». Mākslas un kultūras pārstāvju vidū kopā ar Rīgas dzejniekiem, rakstniekiem un žurnālistiem bija deleģēti arī dziedone Irēna Kalsone un komponists Romualds Kalsons, kuru līdzdalība Helsingborgas sarīkojumā novērtēta kā viens no spilgtākajiem kamerģimelī mīklēm. Šie sadraudzības procesi turpinās. Apliecinājums tam — 1990. gada vasaras XX Vispārējo latviešu dziesmu svētki, kam jāliek pamatu pamati tālākajai vispasaules mēroga latviešu tautas radošajai sadarbībai.

1. Autoritatīvākais latviešu mūzikas profesors ārzemēs — Kanādā dzīvojošais, daiļradē daudzpusīgais un radošajā devumā dāsnais komponists Tālvāldis Ķeniņš (dz. 1919. g.). 2. V Vispārējo latviešu dziesmu svētku (1973. g. ASV, Klivlandē) gājieni. 3. Austrālijas latviešu gadskārtējo kultūras dienu (1972. g. Adelaidē) kopkoris. 4. Vecākais latviešu skaņradis ārpus Latvijas — vijolnieks, diriģents,

pastaritis — 9. oktobra simtgadnieks komponists, diriģents profesors Jānis Mediņš (miris 1966. g.). 7. Mūsu tautieši — kora mākslas un klaida Dziesmu svētku kustības slavenības. No kreisās: Ernests Brusubārda, Roberts Zuika, Kaspars Svenne, Jānis Kalniņš, Arvids Purvs, Arnolds Kalnājs.

1991

Janvāris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Februāris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28			
Marts	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Aprīlis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Maijs	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Jūnijs	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Jūlijs	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Augusts	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Septembris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Oktobris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Novembris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Decembris	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Это издание знакомит читателей с самобытной традицией в хоровой культуре народов трех прибалтийских республик — эстонцев, латышей и литовцев. Многочисленные любители пения собираются вместе, и — звучит огромный сводный хор... Первые Праздники песни состоялись в Эстонии в 1869, в Латвии — в 1873, в Литве — в 1924 годах. В наше время певческие праздники проводятся примерно раз в пять лет — как в Таллинне, так и в Риге и Вильнюсе, а в послевоенные годы они обогатились выступлениями танцевальных ансамблей и концертами объединенных духовых оркестров. С помощью схожих, но, разумеется, гораздо меньших по размаху праздников — Дней культуры, песни — сохраняют и развивают традиции национальной хоровой и музыкальной культуры и прибалты, оказавшиеся на чужбине... В нынешнем году Праздники песни в столицах трех республик обещают быть особенно впечатляющими. Двадцатому вселатвийскому Празднику песни и десятому Празднику танца, которые состоятся в начале июля в Риге, и посвящен этот календарь.

Что такое Праздник песни? Это не только многотысячный людской поток на улицах Риги, красочное, ликующее шествие участников праздника. Не только концерты грандиозного хора и танцевального коллектива. Это еще и самоотверженный труд, вложенный в освоение общего репертуара. Песенные, танцевальные и оркестровые сражения на районных смотрах, дающие лучшим из лучших право «сразиться» в Риге. Такое дружеское соперничество — не из легких, но победа означает всеобщее признание. И число самодеятельных хоровых певцов, танцоров и дирижеров растет.

Где искать истоки Праздника песни? История музыки свидетельствует, что восходят они к первой половине XIX века и связаны с деятельностью немецких хоровых и певческих обществ. У эстонцев и латышей зарождению движения Праздника песни в особенности способствовали сборы немецких мужских хоров Прибалтики летом 1857 года в Ревеле (Таллинне) и летом 1861 года в Риге. Традиции духовного и светского концертов, шествия участников и состязания западноевропейских трубадуров — все эти элементы праздников, наполненные новым, национальным содержанием, закрепились в эстонском, латышском, а позднее, с начала XX века, и в стремительно развивающемся литовском хоровом искусстве.

Первый вселатвийский Праздник песни проходил в Риге — с 26 по 29 июня 1873 года (по старому стилю). Для того времени это было невиданное и неслыханное совместное выступление 1003 хористов. Исполнялись обработки латышских народных песен, оригинальные сочинения немногочисленных пока национальных композиторов. Особое настроение, атмосфера праздника отражали общий настрой периода национального пробуждения. Так начинался первый этап в истории Праздника песни в Латвии: 1873, 1880, 1888, 1895, 1910 годы — это ступени стремительного творческого роста молодых латышских композиторов и главных дирижеров

The present edition tells the reader about a most peculiar tradition of choral singing — thousands of music lovers are regularly getting together to unite in a joint choir. Such gatherings of singers are characteristic of the three peoples living in the Baltic area — of Estonians, Latvians and Lithuanians. Called Song Festivals, they were first held in Estonia in 1869, in Latvia in 1873 and in Lithuania in 1924. Nowadays Song Festivals are organized as a rule every five years in Tallinn, Riga and Vilnius. In post-war years folk dance performances were added to choral singing, concerts are given by folk instrument groups and brass bands. Fully aware of their close ties with ancestral customs former inhabitants of the Baltic countries residing abroad since World War II continue these traditions and organize Song Festivals (days of culture, of songs, etc.) though on a much smaller scale. This year the festival of music and choral singing in all the three capitals of the republics are going to be particularly magnificent. This calendar is dedicated to the 20th all-Latvian Song Festival and the 10th Dance Festival in early July, 1990, in Riga.

What does the term «Song Festival» imply? It is not only the colourful procession by thousands of participants through Riga's streets or concerts by the giant choir and the joint dance ensembles. It implies the selfless efforts of amateur performers, their conductors and art directors in mastering the repertoire. Performances are given prior to the festival in various districts and regions. Singers, dancers and orchestral players take part in contests and only the best are chosen to become participants in further contests in Riga. This friendly spirit of competition, celebrations in honour of the winners are among the chief motive forces contributing to the growth of talented amateur groups, their conductors and artistic directors.

Can we trace the very roots of Song Festivals? Music history gives proof that they date back to the first half of the 19th century when German choirs and singing societies performed actively. Festivals by Baltic German male choirs, particularly those in summer, 1857 in Rewal (Tallinn) and in the summer of 1861 in Riga may be considered the starting point of Estonian and Latvian Song Festivals. Traditions of church and secular music concerts, processions of participants, ancient singers' contests of West European troubadours — these elements having acquired a new national content were included in the festivals of Estonians and Latvians and later, in the 20th century, of Lithuanians.

The first all-Latvian Song Festival was held in Riga, on June 26 to 29, 1873 (according to the Old Style). The participation of 1003 Latvian singers in the joint choir was an unprecedented event. On the programme were songs by foreign authors and a few by Latvian composers, arrangements of Latvian folk songs which fully corresponded to the spirit of the age of national awakening and enlightenment prevailing in those days. The first period in the history of Latvian Song Festivals takes us back to the years 1873, 1880, 1888, 1895, 1910. These were times when young Latvian composers and chief conductors (Andrejs Jurjāns, Ernests Vigners, Jāzeps Vītols, Pāvuls Jurjāns and many others),

Diese Edition handelt von einer eigenartigen Tradition auf dem Gebiet des Chorgesanges — den Sängerfesten, bei denen Tausende von Musikfreunden sich zu einem mächtigen Gesamtchor vereinigen und sich zusammen einsingen. Diese Tradition wird besonders von den drei Völkern des Baltikums — den Esten, Letten und Litauern gepflegt. In Estland fand das erste Sängerfest im Jahre 1869, in Lettland 1873 und in Litauen 1924 statt. Gegenwärtig werden sie etwa alle fünf Jahre in Tallinn, Riga und Vilnius veranstaltet. In der Nachkriegszeit gesellten sich zu den Chordarbietungen auch Tanzaufführungen sowie Konzerte vereinigter Volksinstrument- und Blasorchester. Nicht minder eifrig als in der Heimat pflegen seit dem zweiten Weltkrieg ins Ausland ausgewanderte Angehörige der Völker des Baltikums auch in der Fremde, wenn auch durch weniger großangelegte Veranstaltungen (Liederfeste, Kulturtage) ihr Volkstum. In diesem Jahr werden die Sängerfeste in den Hauptstädten der drei baltischen Republiken besonders eindrucksvoll sein. Der vorliegende Kalender erscheint anlässlich des Anfang Juli 1990 bevorstehenden zwanzigsten allgemeinen lettischen Sängerfestes und zehnten Volkstanzfestes in Riga.

Was ist eigentlich ein Sängerfest? Gewiß nicht nur der fröhliche, vieltausendköpfige Aufzug der Festteilnehmer in den Straßen Rigas, nicht nur die Konzerte des gewaltigen Gesamtchors und der vereinigten Tanzensembles. In nicht geringerem Maße ist es die hingebungsvolle Arbeit der Laienkunstgruppen und ihrer Leiter beim Einstudieren des gemeinsamen Repertoires, die dem allgemeinen Sängerfest vorangehenden Rayon- und Gebietsveranstaltungen, die Bereitschaft der Laienkunstensembles, im Wettstreit miteinander (Sänger-, Tänzer- und Orchester- «Kriegen») das Recht zu erkämpfen, als Beste unter den Besten den Wettstreit in Riga fortsetzen zu dürfen. Der kameradschaftliche Wettbewerbsgeist, die Ehrung und Auszeichnung der Sieger trägt weitgehend dazu bei, die Meisterschaft der Laienkunstensembles und ihrer Dirigenten zu fördern.

Wo ist der Ursprung der Sängerfeste zu suchen? Aus der Musikgeschichte ist bekannt, daß sie in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts von deutschen Chor- und Gesangsvereinen eingeführt wurden. Anregend für die Sängerfestbewegung der Esten und Letten waren die Veranstaltungen deutschbaltischer Männerchöre, die im Sommer 1857 in Rewal (Tallinn) und im Sommer 1861 in Riga stattfanden. Darbietungen geistlicher und weltlicher Lieder, der Umzug der Festteilnehmer, der uralte, aus der Zeit der westeuropäischen Troubadoure stammende «Sängerkrieg» — all diese Festlichkeits Elemente wurden von der wachsenden Chorgesangsbewegung der Esten und Letten, im 20. Jahrhundert auch der Litauer übernommen und mit einem neuen nationalen Inhalt erfüllt.

Das erste allgemeine lettische Sängerfest fand am 26. bis 29. Juni 1873 (nach dem damals in Rußland üblichen julianischen Kalender) in Riga statt. Es war dies ein noch nie dagewesenes gemeinsames Auftreten von 1003 Chorsängern, die in der gehobenen Atmosphäre des nationalen Erwachens, im patriotischen Geist der damaligen Aufklärung Lieder verschiedener Völker,

(Андрея Юрьяна, Эрнеста Вигнерса, Язепа Витола, Павула Юрьяна и других), профессионализма хоров, дирижеров, музыкальных деятелей.

Второй этап в истории латышского хорового движения — Праздники песни 1926, 1931, 1933 и 1938 годов. Общее число участников — от 11 до 16 тысяч. Это годы зрелости, зенит славы главных дирижеров — Теодора Рейтера, Паула Йозууса, Теодора Калниньша, Эмилиса Мелнгайлиса, Алфреда Калниньша. Последние двое — любимые композиторы праздников песни, произведения их звучат в репертуаре наряду с музыкой Эмилса Дарзиньша, Язепа Витола, Андрея Юрьяна, других видных мастеров и начинающих авторов.

Третий этап — последующие десять праздников, состоявшихся в 1948, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1973, 1977, 1980 и 1985 годах. Общее число хористов — от 15 до 24 тысяч человек. Главные дирижеры: Теодорс Калниньш, Екабс Мединьш, Леонидс Вигнерс, Харалдс Меднис, Янис Думиньш, Эдгарс Тонс, Станислав Брокс, Имантс Цепитис, Имантс Кокарс, Даумантс Гайлис, Гидо Кокарс, Эдгарс Рачевскис, Аусма Деркевица, Паулс Квелде, Илгварс Матрозис. Наряду с ними большую роль в развитии Праздника песни сыграли такие дирижеры и музыкальные деятели, как Рихардс Адамсонс, Менделис Баšс, Янис Брокс, Херманис Эглитис, Янис Герцанс, Вилис Кокамеги, Аугустс Крисбергс, Гунарс Орделовскис, Янис Озолиньш, Алфредс Сеглиньш, Валдис Викманис.

Жанрово разнообразнее стали праздники, разветвилось и само хоровое движение в Латвии — с 1960 года прошло семь Праздников песни и танца учащейся молодежи, а также студенческие праздники «Гаудеамус», которые попеременно проводились в Эстонии, Латвии и Литве. Песня духовно обогащает и сближает молодежь Прибалтики. Еще одна замечательная традиция.

new choirs, conductors, musicians came into prominence.

The next four Latvian Song Festivals organized in 1926, 1931, 1933, 1938 can be attributed to the second period of festivals. The number of participants amounted to 11 000 and 16 000 respectively. The following chief conductors were at the height of their fame — Teodors Reiters, Pauls Jozuus, Teodors Kalniņš, Emīlis Melngailis, Alfrēds Kalniņš. Songs by E. Melngailis and A. Kalniņš were sung alongside with those by Emīls Dārziņš, Jāzeps Vītols, Andrejs Jurjāns and by composers of the younger generation.

The third period of Song Festivals includes the ten following festivals in 1948, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1973, 1977, 1980, 1985. The participants numbered from 15 000 to 24 000. Teodors Kalniņš, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, Leonīds Vīgners, Haralds Mednis, Jānis Dūmiņš, Edgars Tons, Staņislavs Broks, Imants Cepītis, Imants Kokars, Daumants Gailis, Gido Kokars, Edgars Račevskis, Ausma Derkēvica, Pauls Kvelde, Ilgvars Matrozis were chief conductors.

Speaking of the third period of Song Festivals the names of the following prominent personalities in orchestral art should be brought into notice: Rihards Ādamsons, Mendelis Bašs, Jānis Broks, Hermanis Eglītis, Jānis Gercāns, Vilis Kokamegi, Augusts Krisbergs, Gunārs Ordelovskis, Jānis Ozoliņš, Alfrēds Segliņš, Valdis Vikmanis.

Since 1960 seven Song and Dance Festivals of Schoolchildren have been held, as well as the Students' Song and Dance Festival «Gaudeamus» which takes place in Estonia, Latvia and Lithuania by turn. It is a grand tradition of strengthening ties among students of the Baltic republics.

darunter damals nur in geringer Zahl vorhandene Lieder und Volksliedbearbeitungen lettischer Komponisten vortrugen. Damit begann der erste Abschnitt der Geschichte der Sängerfeste Lettlands, der die Festveranstaltungen von 1873, 1880, 1888, 1895 und 1910 umfaßt. Es war dies eine Periode des intensiven beruflichen Wachstums junger lettischer Komponisten und Hauptdirigenten (Andrejs Jurjāns, Ernests Vīgners, Jāzeps Vītols, Pāvuls Jurjāns, u. a.), des Wachstums neuer Chöre, Dirigenten und anderer Musikschafter.

Der zweite Geschichtsabschnitt der Sängerfeste Lettlands hängt mit den nächsten vier Veranstaltungen im Jahre 1926, 1931, 1933 und 1938 zusammen. Die Teilnehmerzahl der Gesamtchöre betrug elf- bis sechzehntausend. Diese Periode war ein Höhepunkt des Wirkens hervorragender Hauptdirigenten — Teodors Reiters, Pauls Jozuus, Teodors Kalniņš, Emīlis Melngailis, Alfrēds Kalniņš. Die zwei letzteren waren auch beliebte Komponisten, deren Lieder noch heute im Sängerfestrepertoire neben den Werken von Emīls Dārziņš, Jāzeps Vītols, Andrejs Jurjāns und anderer Altmeister sowie jüngerer Autoren erklingen.

Der dritte Geschichtsabschnitt umfaßt die Sängerfeste von 1948, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1973, 1977, 1980 und 1985, deren Teilnehmerzahl fünfzehn- bis vierundzwanzigtausend betrug. Hauptdirigenten waren Teodors Kalniņš, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, Leonīds Vīgners, Haralds Mednis, Jānis Dūmiņš, Edgars Tons, Staņislavs Broks, Imants Cepītis, Imants Kokars, Daumants Gailis, Gido Kokars, Edgars Račevskis, Ausma Derkēvica, Pauls Kvelde und Ilgvars Matrozis.

Neben den Hauptdirigenten haben sich in dieser Periode auch namhafte Orchesterleiter der Republik — Rihards Ādamsons, Mendelis Bašs, Jānis Broks, Hermanis Eglītis, Jānis Gercāns, Vilis Kokamegi, Augusts Krisbergs, Gunārs Ordelovskis, Jānis Ozoliņš, Alfrēds Segliņš und Valdis Vikmanis die Durchführung der Sängerfeste verdient gemacht.

Verzweigter sind auch die Chöre und die Festveranstaltungen selbst geworden. Seit 1960 haben sieben Gesangs- und Tanzfeste der Schuljugend sowie studentische Sängerfeste unter dem Namen «Gaudeamus» abwechselnd in Estland, Lettland und Litauen stattgefunden — eine bemerkenswerte Tradition, die dazu beiträgt, die Freundschaft und Sangesfreude der studierenden Jugend des Baltikums zu festigen.

LATVIEŠU MŪZIKAS VĒSTUREI NOZĪMĪGAS JUBILEJAS

JANVĀRĪ

9. diriģentam Imantam Cepitim — 55; 10. diriģentam Artūram Bobkovicam (m. 1959) — 105; 11. Latvijas konservatorijas atklāšanas koncerta-akta 70; 19. komponistam un virsdiriģentam Vigneru Ernestam (m. 1933) — 140; muzikoloģei Silvijai Stumbrei (m. 1987) — 65; 25. ērģelniekam un komponistam Oskaram Šepskim (m. 1914) — 140; 25. diriģentam Valdim Vikmanim — 75.

FEBRUĀRĪ

3. LU Prezidiju Konventa viru korim (diriģ. T. Kalniņš) — 65 (darbību beidza 1940. g. rudenī); 3. dziedonei, J. Vitola dzīvesbiedrei Annijai Vitolai (m. 1982, ASV) — 100; 11. vijolniekam Arvidam Zvagulim — 70; 22. komponistam un diriģentam Bruno Skultem (m. 1976, ASV) — 85; 22. T. Reitera korim — 70 (darbība Latvijā noslēdzās 1944. g. rudenī).

MARTĀ

5. komponistam Burhardam Sosāram (m. 1953) — 100; 18. pianistam prof. Markam Sluckovam — 75; 22. komponistam un diriģentam prof. Jēkabam Mediņam (m. 1971) — 105; 31. muzikologam, Nacionālās operas direktoram doc. Arvidam Bomikam — 50; 31. komponistam un pianistam prof. Arvidam Žilinskim — 85 (sk. dec. lapu).

APRĪLĪ

12. diriģentam Kārlim Bunkam (m. 1979) — 100.

MAIJĀ

6. dziedonim Mikelim Fišeram (m. 1984) — 75; 11. komponistam Baumaņu Kārlim (m. 1905) — 155; 20. diriģentam prof. Rihardam Glāzupam — 70; 23. diriģentam doc. Ansīm Alberingam — 65; 24. komponistam un rakstniekam Marģerim Zariņam — 80 (sk. dec. lapu); 29. pianistam, komponistam un diriģentam prof. Oļģertam Zivertam (m. 1958, ASV) — 110; 30. Alfrēda Kalniņa operas «Baņuta» pirmizrādes 70.

JŪNIJĀ

Pirmajiem Kurzemes Dziesmu svētkiem Dobelē — 120; III Vispārējo latviešu dziesmu svētku — 110; IV Dziesmu svētku — 95 un V Dziesmu svētku — 80; Latgales novada III Dziesmu svētkiem — 50; 3. LU jauktā kora «Dziesmuvāra» (diriģ.

Alfr. Kalniņš, no 1927—1944 Ā. Ābele) — 65; 29. ērģelniekam un diriģentam Oļģertam Cintiņam — 55.

JŪLIJĀ

11. pianistei Rimai Bullei — 60; 15. dziedonim prof. Aleksandram Viļumanim (m. 1980) — 80; 23. komponistam un publicistam Jēkabam Porukam (m. 1963, ASV) — 95; 26. dziedonim Ādolfam Kaktiņam (m. 1965, ASV) — 105.

AUGUSTĀ

5. diriģentam un kritiķim Ernestam Brusubārdam (m. 1968, ASV) — 110; 9. diriģentam Uldim Balodim — 60; 11. dziedonim Jānim Zāberam (m. 1973) — 55; 31. diriģentam Arvidam Pārūpam (m. 1946) — 100.

SEPTEMBRĪ

9. diriģentam Gustavam Klaustiņam (m. 1937) — 110; 21. pianistam un komponistam Harijam Orem (m. 1972, Honkongā) — 105; pirms 150 gadiem darbu sāka Kurzemes tautskolotāju — daudzu latviešu kultūras darbinieku, arī mūziķu kadru kalve — Irlavas skolotāju seminārs.

OKTOBRĪ

4. dziedonei doc. Ilgai Tiknusei — 60; 9. komponistam un diriģentam prof. Jānim Mediņam (m. 1966, Zviedrijā) — 100 (sk. dec. lapu); 17. diriģentam un trompetistam doc. Kārlim Ozolam — 85; 18. A. Bobkovica nodibinātā LU jauktā kora — tagadējā TK «Juventus» — 70; 23. diriģentam, TV galv. redaktoram Centim Kriķim — 60; 27. ērģelniekam un diriģentam, pedagogam Pēterim Rībam (m. 1981) — 90.

NOVEMBRĪ

3. Emilam Dārziņam (m. 1910) — 115; 4. pianistei prof. Dainai Vilipai — 60; 4. pianistei Dainai Graubiņai — 60; 14. vijolniekam un diriģentam Jānim Hunhenam (m. 1986) — 80; 23. diriģentam Teodoram Kalniņam (m. 1962) — 100; 25. komponistam, diriģentam un pedagogam Jūlijam Roziim (m. 1952) — 110.

DECEMBRĪ

7. komponistam un diriģentam Aleksandram Vallem (m. 1972) — 100; 14. komponistam, diriģentam un tautas mūzikas instrumentu speciālistam Sergejam Krasnopjorovam (m. 1961) — 90; 20. pianistam un pedagogam Paulam Krieviņam (m. 1972) — 105.

КАЛЕНДАРЬ ПРАЗДНИКА ПЕСНИ 1990

Автор текста Ойгертс Гравитис
Художник Дайнис Лапса
Рига. Творческая фотостудия Союза журналистов ЛССР. 1989
На латышском, русском, английском, немецком языках
Перевели с латышского языка: Сергей Христовский (на русский язык),
Зигрида Белзея (на английский язык), Яков Бернштейн (на немецкий язык)

N/K

DZIESMU SVĒTKI LAIKU LOKOS

Kalendārs 1990. gadam

Teksta autors Oļģerts Grāviitis
Mākslinieks Dainis Lapsa

No latviešu valodas tulkojuši: Sergejs Hristovskis (krievu val.),
Zigrida Belzeja (angļu val.), Jakovs Bernšteins (vācu val.)

Fotogrāfi: L. Balodis, I. Gradvovskis, I. Prēdelis.
Izmantoti arī J. Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzeja arhīva fotomateriāli.
Redaktore A. Brivere. Mākslinieciskais redaktors A. Lamsters.
Tehniskā redaktore V. Irbe.

Nodots salikšanai 21.04.89. Parakstīts iespiešanai 12.10.89. JT 00550. Formāts 60X100/6.
Ofseta krita papīrs. Taisns garnitūra. Ofseta spiedums. 5,92 uzsk. iespiedl.; 23,67 uzsk. kr.
nov.; 8,59 izdevn. I. Metiens 100 000 eks. Pasūt. Nr. 856. Cena 4 rubl. 10 kap. LPSR Žurnālistu savienības Radošā fotostudija, 226050 Rīgā, Mārstalu ielā 2. Iespiests Latvijas KP CK Izdevniecības tipogrāfijā, 226081 Rīgā, Balasta dambī 3.

© LPSR Žurnālistu savienības Radošā fotostudija, 1989

85.731z2
Dz 585

4,10 rubl.

Rīga
Latvijas PSR Žurnālistu savienības Radošā fotostudija
1989

DAŽI VISSVARĪGĀKIE LATVIEŠU MŪZIKAS VĒSTURES JUBILEJU DATI NĀKAMAJĀ — 1991. GADĀ

13. I — komponistam Ringoldam Orem (m. 1968) — 60; 19. I diriģentam, komponistam un estrādes mūziķim Alnim Zaķim — 60; 24. I čellistam prof. Evaldam Berzinskim (m. 1968) — 100; 25. I muzikoloģei Dr. prof. Lijai Krasinskai — 80.

2. II vijolniekam Jurim Madrevičam — 50; 10. II komponistei un pianistei Elgai Iģenbergai — 70; 22. II prof. Pāvulam Jurjānam (m. 1948) — 125.

15. III dziedonei Hertai Lūsei (m. 1980, ASV) — 100.

20. IV komponistam Artūram Salakam (m. 1984) — 100.

7. V Pirmo Dziesmu svētku virsdiriģentam Indriķim Zilem (m. 1919) — 150; 26. V komponistam Imantam Kalniņam — 50.

10. VI komponistam doc. Romualdam Jermakam — 60; 29. VI dziedonim Artūram Priedniekam-Kavaram (m. 1979, ASV) — 90.

19. VII dziedonim un rakstniekam Marisam Vētram (m. 1965, Kanādā) — 90.
16. VIII diriģentam prof. Imantam Kokaram — 70; 17. VIII diriģentam prof. Gido Kokaram — 70.

9. IX trompetistam, diriģentam un komponistam Aivaram Krūmiņam — 50; 15. IX dziedonim un režisoram Nikolajam Vasiļjevam (m. 1961) — 100; 29. IX estrādes mūziķim, komponistam un Radio mūzikas redaktoram Gunāram Freidenfeldam — 50.

2. XI komponistam Artūram Grīnupam — 60; 8. XI pianistei prof. Ilzei Graubiņai — 50; 10. XI diriģentam un komponistam Leonidam Vigneram — 85.

20. XII diriģentam un komponistam Jānim Kaijakam — 60.

7.9. DEK 1989